

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СВІТОВА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізації:
“Фортепіано”
“Оркестрові струнні інструменти”
“Народні інструменти”
“Оркестрові духові та ударні інструменти”
“Спів”
“Хорове диригування”
“Музичне мистецтво естради”

Київ – 2008

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СВІТОВА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Музичне мистецтво”

Спеціалізації:
“Фортепіано”
“Оркестрові струнні інструменти”
“Народні інструменти”
“Оркестрові духові та ударні інструменти”
“Спів”
“Хорове диригування”
“Музичне мистецтво естради”

Київ – 2008

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

СВІТОВА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. – 76 с.

Обсяг годин за навчальним планом: 594

Практичних: 331

Самостійних: 263

Укладачі:	Н. М. Цигановська – викладач-методист Київського державного вищого музичного училища ім. Р. М. Глієра О. В. Василенко – викладач Київського державного вищого музичного училища ім. Р. М. Глієра
Рецензенти:	М. Р. Черкашина-Губаренко – професор Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, доктор мистецтвознавства А. В. Онишків – викладач Чернігівського музичного училища ім. Л. М. Ревуцького
Редактор	Є. Д. Колесник
Відповідальний за випуск	А. І. Ткаченко

Навчальне видання

Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк ризографічний
Ум. друк. арк. 4,42. Наклад 150 прим.

ПП “НОВА КНИГА”, м. Вінниця, вул. Квятека, 20

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2646 від 11.10.2006 р.

Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81

E-mail: info@novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет входить до блоку “Професійно-орієнтована підготовка” у навчальному плані всіх спеціалізацій і вивчається протягом I–VIII семестрів. Базується на яскравих зразках західноєвропейської та російської музичної літератури, висвітлює музично-історичний процес від XVII до кінця XX століть.

В основу побудови програми покладено хронологічний принцип. Її структура складає три розділи, які підпорядковано залікам та іспиту:

- 1) I, II, III семестри – західноєвропейська музична література з XVII до першої половини XIX століть.
- 2) IV, V – західноєвропейська та російська класика XIX століття.
- 3) VI, VII, VIII – світова музична література зламу століть та XX століття.

За вибором навчального закладу або циклової комісії надається право внесення змін (до 20%) щодо тематики предмета, її послідовності, музичних ілюстрацій, тощо відповідно до методичного забезпечення бібліотек та фонотек навчальних закладів.

Програма спирається на монографічний принцип. Кожну тему розпочинає вивчення життєвого і творчого шляху композитора (або стилей та узагальнений варіант – творчий портрет композитора). Вибір різновиду ґрунтується на історичному значенні творчості у світовій музичній культурі.

Добірка музичних творів композитора – музичних ілюстрацій – не є довільною, вона висвітлює жанрові пріоритети, головні особливості стилю, естетики та музичної драматургії.

Прослуховування й аналіз (або вербальна інтерпретація) музичних творів є базою предмета. Програмою передбачені два різновиди аналізу:

- цілісний, поглиблений;
- узагальнений, ознайомчий.

Основною формою занять є практичні заняття – уроки. Урок включає класичні складові його структури (перевірка домашнього завдання, вивчення нової теми, закріплення), тому у програмі відсутні узагальнені теми лекційного плану та контрольні уроки.

Розділ “**Додатковий музичний матеріал**” спрямовує позакласну, самостійну роботу студентів і дає змогу індивідуалізації тематичного плану відповідно до виконавської спеціалізації.

Методичні рекомендації

Програму укладено з урахуванням вимог Державного стандарту мистецької освіти та Закону про вищу освіту України.

Програма виходить з принципів наступності та безперервності музичної освіти з урахуванням вимог попередньої та наступної її ланок у комплексі: школа – училище – ВНЗ.

Предмет “Музична література” є фундаментальною основою у формуванні професійних навичок виконавців кожної спеціалізації. У ньому інтегруються знання та практичні навички, набуті у результаті вивчення предметів різних блоків навчального плану (зарубіжна література, всесвітня історія, сольфеджіо, гармонія, аналіз музичних творів, аналіз виконавських стилів, інструментознавство та фах).

Саме у комплексному підході до вивчення предметів професійно-орієнтованої та професійно-практичної підготовки випускника – запорука якісної та ґрунтовної сучасної освіти.

Метою предмета є:

- Формування духовного рівня особистості, збагачення її художньо-естетичного досвіду та світогляду.
- Формування ціннісних художньо-естетичних стандартів у визначенні напрямків музичного мистецтва.
- Формування розуміння зв'язків музичного мистецтва та суспільного життя.
- Виховання потреб творчої самореалізації та професійного вдосконалення.

Цілі і завдання предмета:

1. Створення інтелектуального підґрунтя виконавської діяльності. Виховання здатності творчо застосовувати набуті знання, вміння та навички у професійній виконавській діяльності.

2. Формування творчого мислення.

3. Формування уявлень про музичний твір як засіб комунікації композитора зі слухачем та виконавцем, що поєднує художню інформацію про об'єктивний та суб'єктивний рівень змісту.

4. Формування особистого художньо-естетичного сприйняття та осмислення музичного твору.

5. Оволодіння професійними навичками у процесі виконання та сприйняття музичного твору.

6. Розвиток і вдосконалення музичних здібностей – виконавських, хорових, вокальних, концертмейстерських навичок.

7. Систематизація базових теоретичних знань; поглиблення уявлень про жанри і форми, музичну драматургію, виражальні засоби.

8. Формування уявлень про стиль композитора.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН:

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
<i>I семестр</i>		
1	Музична культура Західної Європи XVII–XVIII сторіч	3
2	Г. Гендель	3
3	Й. Бах	11
4	Х. Глюк	2
5	Й. Гайдн	6
6	В. Моцарт	11
		36 годин
<i>II семестр</i>		
7	Л. Бетховен	12
8	Ф. Шуберт	8
9	К. Вебер	2
10	Ф. Мендельсон	2
11	Р. Шуман	8
12	Ф. Шопен	10
		42 години
<i>III семестр</i>		
13	Г. Берліоз	4
14	Ф. Ліст	8
15	Н. Паганіні	2
16	Дж. Россіні	2
17	Р. Вагнер	5
18	Дж. Верді	10
19	Й. Брамс	3
	Залік	34 години

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
<i>IV семестр</i>		
20	М. Глінка	10
21	О. Даргомижський	4
22	Творче об'єднання "Могутня купка"	1
23	М. Мусоргський	8
24	О. Бородин	6
25	М. Римський-Корсаков	11
		40 годин
<i>V семестр</i>		
26	Б. Сметана	3
27	А. Дворжак	3
28	Е. Гріг	5
29	Ж. Бізе	6
30	Ш. Гуно	2
31	С. Монюшко	-
32	П. Чайковський	15
	Залік	34 години
<i>VI семестр</i>		
33	О. Глазунов	3
34	А. Лядов	3
35	С. Танєєв	5
36	П. Масканьї	1
37	Р. Леонкавалло	1
38	Дж. Пуччіні	5
39	К. Дебюссї	6
40	М. Равель	6
41	Р. Штраус	3

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
42	Г. Малер	7
		40 годин
<i>VII семестр</i>		
43	Творче об'єднання "Шістка"	2
44	А. Онеггер	4
45	Ф. Пуленк	4
46	О. Мессіан	2
47	К. Орф	6
48	П. Хіндеміт	6
49	Б. Бріттен	4
50	Б. Барток	6
51	Нововіденська школа	1
52	А. Шенберг	4
53	А. Берг	4
54	А. Веберн	2
55	Дж. Гершвін	6
		51 година
<i>VIII семестр</i>		
56	О. Скрябін	8
57	С. Рахманінов	8
58	І. Стравінський	4
59	М. Мясковський	4
60	С. Прокоф'єв	10
61	Д. Шостакович	12
62	А. Хачатурян	2
63	Р. Щедрін	2
64	Г. Свиридов	4

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
65	А. Шнітке	2
	Іспит	54 год.
	Усього	331 год

ЗМІСТ ТЕМ ПРОГРАМИ

Тема 1. Музична культура Західної Європи XVII–XVIII сторіч

Органна, скрипкова та клавесинна інструментальні школи Західної Європи. Історичні відомості про інструментарій (орган, клавесин, віола та їх різновиди).

Композиторська школа Франції. Творчість французьких клавесиністів Ф. Куперена, Ж. Рамо, Л. Дакена. Поняття про жанри: Сюїта та Програмна інструментальна мініатюра.

Композиторська школа Італії. Творчість А. Вівальді, А. Кореллі (скрипкова школа), творчість Д. Скарлатті (клавірна школа). Поняття про жанри: Концерт, Концерто гросо та Клавірна соната.

Опера – провідний жанр XVII століття. К. Монтеверді як засновник оперного жанру.

Композиторська школа Німеччини. Органна творчість Д. Букстехуде, Й. Пахельбеля. Поняття про жанри: Прелюдія, Фуга, Фантазія, Токата, Пасакалія, Хорал та хоральні обробки.

Музичні ілюстрації:

- Ф. Куперен. П'єси для клавесина (2–3).
- Ж. Рамо. “Тамбурін”.
- Л. Дакен. “Зозуля”.
- А. Вівальді. Цикл концертів “Пори року” (1–2).
- Д. Скарлатті. Сонати для клавіру (До мажор, ре мінор).
- К. Монтеверді. Опера “Орфей” (фрагм.)
- К. Монтеверді. Опера “Аріадна” (“Плач Аріадни”).
- Д. Букстехуде. Органна прелюдія та фуга соль мінор.
- Й. Пахельбель Органна токата (за вибором), хоральна обробка (за вибором).

Додатково:

спец. “Струнні інструменти” – Д. Тартіні. Соната для скрипки “Трелі диявола”.

спец. “Народні інструменти” – А. Кореллі. “La Follia”.

усі інші – Д. Букстехуде. Пасакалія ре мінор; Т. Віталі “Чакона”.

Тема 2. Г. Гендель

Німецький композитор зламу XVII–XVIII сторіч. Багатогранність творчої натури. Монументально-героїчний стиль та життєдайний тонус творів, органічне поєднання лірики, героїки, трагедійності та епіки. Значний внесок у розвиток жанру опери. Значення та різноманітність інструментальних жанрів: концерто гросо для оркестру та різних інструментів соло, клавірні сюїти, сонати для скрипки та віолончелі, органна музика. Місце ораторії як провідного жанру останнього періоду творчості.

Творчий портрет

Ораторія “Самсон”. Перлина зрілої ораторіальної творчості Генделя. Значення біблійних сюжетів. Величність ідеї самопожертви. Музичні характеристики дійових осіб. Співвідношення численних сольних номерів, ансамблевих та хорових сцен; їх жанрова основа та мелодійна виразність. Новаторські риси речитативу. Аналіз фрагментів твору.

Концерто гросо соль мінор. Приклад жанру з рівнозначними функціями оркестрових партій. Емоційний зміст. Симетрія п'ятичасного циклу. Парність композиції (складання декількох малих циклів). Зв'язок та контраст частин. Опора на жанри побутового музикування. Особливості фактури оркестрового викладення. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Ораторія “Самсон”(фрагм.).

Концерто гросо.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Пасакалія із сюїти для клавіру ор.7.

спец. “Хорове диригування”, “Спів” – Ораторія “Месія” (фрагм.)

усі інші – Опера “Ксеркс” (фрагм.), Соната для скрипки Мі мажор.

Тема 3. Й. Бах

Геніальний майстер німецької музичної культури XVII–XVIII сторіч. Стильова належність до епох бароко та класицизму. Виключна роль композитора в історії світової культури. Трагедія Баха-митця, поступове розкриття в історичній перспективі глибини та масштабності

музичного спадку генія. Філософія, лірика, пафос драматизму та гумористична палітра образних сфер. Широка розмаїтість жанрів. Практична обумовленість діяльності композитора. Виконавець-віртуоз, досконалий знавець конструкцій клавірних інструментів.

Життєвий і творчий шлях. Музичний родовід Баха

Органна токато і fuga ре мінор. Драматична патетика емоцій, рельєфність музичних образів. Малий бахівський цикл в органній музиці. Імпровізаційні можливості жанру токати. Фуга: характер тематизму, форма. Значення коди. Аналіз теми фуґи. Узагальнений аналіз твору.

Хоральна прелюдія фа мінор. Багатство змісту та філософської лірики хоральних прелюдій. Камерність, одночастинність, опора на мелодії протестантських хоралів. Узагальнений аналіз твору.

“Добре темперований клавір”. Своєрідна “музична енциклопедія” клавірного стилю. Переконливе творче рішення теоретичної ідеї темперації. Художня мета циклу, її зв’язок з технічною. Малий бахівський цикл у клавірній музиці. Художньо-поетичні можливості жанру “Прелюдія та fuga”, особливості музичної мови. Побудова фуґи. Аналіз вибраних прелюдій та фуґ.

Хроматична фантазія і fuga ре мінор. Удосконалення конструкції та концертні можливості клавіру. Новий жанр драматичної фантазії. Поєднання патетики та акордової пластики органної фактури з віртуозністю скрипкових імпровізацій. Драматизм твору. Контраст частин. Образний зміст, інтонаційний пласт, роль коди у фантазії. Фуга: масштабна тема, процес її розвитку, коди. Аналіз твору.

Бранденбурзький концерт № 1. Перетворення досягнень італійської оркестрової музики, індивідуальна трактовка жанру у кожному з шести концертів. Композиція першого концерту, зародження деяких принципів симфонічного циклу. Склад *concertino*, роль малої скрипки, органічне поєднання *concertino* з ансамблем струнних та *basso continuo* у клавіру. Майстерна оркестровка *tutti*. Багатогранність образного змісту. Аналіз фрагментів твору.

Меса сі мінор – геніальний твір світової музичної культури. Глибина філософського змісту, велика емоційна сила твору. Поняття про жанр меси. Текст меси, переклад. Структура: 5 частин – 24 музичних номери. Багатогранна образна палітра: скорбота та мужність, страж-

дання та радість, філософська лірика та тріумф. Контрасти, протиставлення та мелодико-інтонаційні зв’язки номерів. Роль арій, дуєтів; провідне значення хорів. Аналіз фрагментів меси.

“Страсті за Матфієм”. Літературна та художня інтерпретація сюжету та образів євангельської драми у шедеврах світового мистецтва. Робота композитора над планом та композицією пассіону. Поняття про жанр. Образна палітра: світ страждань та скорботи, гуманістична спрямованість твору. Епічна та драматична лінії у драматургії, роль ліричного відсторонення. Функції хорових епізодів. Значення та збагачення функцій речитативів. Арії, різноманітність мелодичних типів. Опора на протестантські хоральні наспіви. Роль та виразні можливості оркестру. Аналіз фрагментів твору.

Музичні ілюстрації:

Органна токато і fuga ре мінор.

Хоральна прелюдія фа мінор.

“Добре темперований клавір” Т.1: прелюдії та фуґи До мажор, до мінор, соль мінор, мі-бемоль мінор.

Хроматична фантазія і fuga ре мінор.

Бранденбурзький концерт № 1 Фа мажор.

Меса сі мінор та “Страсті за Матфієм” (фрагм.).

Додатково:

спец. “Фортепіано” – “Добре темперований клавір” Т.2:

Прелюдії та фуґи № 12, № 20. “Італійський концерт”.

спец. “Струнні інструменти” – Партита № 2: Чакона для скрипки соло.

спец. “Хорове диригування”, “Спів” – “Кавова кантата” або “Весняна кантата”.

усі інші – Концерт для клавіру з оркестром ре мінор, Французька сюїта № 1 ре мінор.

Тема 4. Х. Глюк

Німецький композитор XVIII сторіччя, представник музичного класицизму. Видатний реформатор опери-серія. Жанрова різноманітність оперного доробку: роль музичних комедій, “танцювальних драм”. Значення реформаторських опер 70-х років. Світовий резонанс діяльності Глюка, “війна глюкістів та пуччіністів”.

Творчий портрет

Опера “Орфей”. Музично-естетичні засади епохи Просвіти. Принципи оперного стилю Глюка, їх викладення у передмові до партитури опери “Альцеста”. Віденська та паризька редакції опери “Орфей”, редакція Г. Берліоза. Сюжет та дійові особи опери. Акцент на внутрішньому розвитку драми. Емоційно-образний стиль античності, гармонійність та краса трагедії. Симетрія оперної композиції. Особливості мелодичного стилю. Вокальні форми арій та ансамблів, наскрізні оперні форми. Аналіз фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Орфей” (фрагм.).

Додатково:

спец. “Снів” – Арія Агамемнона та арія Клітемнестри з опери “Іфігенія в Тавриді”.

усі інші – Увертюри до опер “Альцеста” та “Іфігенія в Авліді”, Сцена бурі та сцена Ореста с фуріями (опера “Іфігенія в Тавриді”).

Тема 5. Й. Гайдн

Віденська музична школа та її представники. Нові художньо-естетичні засади класичного мистецтва. Гайдн – видатний австрійський композитор другої половини XVIII сторіччя, перший представник віденського класицизму. Оптимістичне світосприйняття, філософська забарвленість та багатогранність образів. Лірико-драматичні тенденції творчості, наближеність до течії “Буря та натиск”. Багатовимірні витоки творчості. Формування класичних жанрів симфонії, сонати, концерту, квартету. Ствердження сонатної форми та сонатно-симфонічного циклу у творчості.

Життєвий і творчий шлях

Соната для фортепіано ре мажор. Й. Гайдн як засновник жанру класичної сонати. Побудова сонатного циклу. Функції частин сонати. Побудова сонатного алєгро. Характеристика головної та побічної тем. Характер розвитку тематизму 1 частини. Стримано-трагічні емоції повільної 2 частини, танцювальний фінал у формі рондо. Аналіз твору.

Симфонія № 103. Й. Гайдн як засновник жанру класичної симфонії. Оптимізм сприйняття світу, його відображення в концепції та образному складі симфонії. Фольклорні витоки деяких тем симфонії (хорватські пісні у 2 та 4 частинах). Парний склад симфонічного оркестру. Структура симфонічного циклу. Функції частин. Тематичний зв'язок вступного та основного розділів сонатного алєгро, жанрові риси тематизму, вагомість мотивного розвитку. Аналіз твору.

Клавірний концерт ре мажор. Й. Гайдн як засновник жанру сольного концерту. Концертна форма, особливості експозиції. Функції та виразні можливості солюючого інструменту. Узагальнений аналіз фрагментів твору.

Квартет До мажор. Й. Гайдн як засновник жанру класичного сольного квартету. Різноманітність емоційно-образного світу квартетів Гайдна. Фактура та функції голосів ансамблю. Функції частин циклу. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Симфонія № 103.

Соната для фортепіано №7 Ре мажор

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Клавірний концерт Ре мажор; Анданте з варіаціями фа мінор; Сонати для фортепіано: № 3 Мі-бемоль мажор, № 7 мі мінор.

спец. “Снів”, “Хорове диригування” – Ораторія “Пори року” (фрагм.).

усі інші – Квартет До мажор № 32. Симфонії: “Прощальна”, “Годинник”, “Ведмідь”.

Тема 6. В. Моцарт

Багатогранність музичного генія – великого австрійського композитора другої половини XVIII сторіччя, представника віденської класичної школи. Людська особистість як центр творчої уваги митця. Рівновага полярних образних сфер у творчості. Опора на стильові надбання епохи. Яскрава індивідуальність та новаторство Моцарта. Основна сфера діяльності – музичний театр, нова трактовка традиційних оперних жанрів та форм. Домінуючі жанри інструментальної музики. Якісно

новий етап розвитку західноєвропейського симфонізму XVIII ст. у творчості. Новаторський внесок Моцарта у розвиток фортепіанного стилю. Сфера хорової духовної музики: творчий доробок.

Життєвий і творчий шлях

Соната Ля мажор. Лірико-жанровий зміст сонати та його вплив на композицію. Нетрадиційний сонатний цикл твору, відсутність сонатного алегро, характеристика теми та методів її варіювання. Продовження танцювальної лінії у менуеті. Жанровий фінал, колористика фортепіанної звучності. Інтонційна спорідненість тем сонати. Аналіз твору.

Опера “Весілля Фігаро”. Гостра, новаторська комедія Н. Бомарше на лібрето Да Понте. Музична поетизація та лірична наповненість характерів героїв опери-буффа. Розширення жанрового змісту: лірична комедія характерів, використання рис опери-серія. Значна роль ансамблів. Індивідуалізація головних героїв у сольних номерах. Музичні портрети Сюзани, Фігаро, Керубіно, Графіні та Графа. Аналіз фрагментів опери.

Опера “Дон Жуан”. Середньовічна легенда та її мистецька інтерпретація. Вагома роль твору Моцарта. Ідея опери, антитеза буття та смерті. Герої оперної драми, світ реального та ірреального. Новий тип жанру, узагальнюючий можливості опери-буффа та опери-серія. Психологічний розвиток образів. Номерна структура. Ансамблі та наскрізні сцени опери, їх драматургічна роль. Індивідуалізовані музичні характеристики персонажів опери. Значення контрасту. Аналіз фрагментів опери.

Симфонія № 40. Формування нового жанру лірико-драматичної симфонії. Драматизація образного змісту та індивідуалізація конструкції симфонічного циклу. Значна роль сонатної форми у повільних частинах, тощо. Тематична самостійність усіх партій сонатного алегро. “Оперна афектація” мотивного складу тематизму. Драматична стихія танцювальності менуету. Фінал – органічний висновок циклу. Аналіз твору.

Реквієм. Останній твір композитора. Шедевр хорового мистецтва. Культовий текст заупокійної меси. Глибокий світ почуттів, відображених у змісті твору. Розвиток традицій генделівської та бахівської поліфонії. Новаторські риси гармонії. Аналіз фрагментів твору.

Музичні ілюстрації:

Соната Ля мажор.

Опери: “Весілля Фігаро” та “Дон Жуан”(фрагм.)

Симфонія № 40.

Реквієм (фрагм.)

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Фантазія та соната до мінор, Концерт для фортепіано з оркестром № 23 Ля мажор.

спец. “Струнні інструменти” – “Маленька нічна серенада”, Квартет № 17 Сі-бемоль мажор.

спец. “Сніг” – Опера “Чарівна флейта” (фрагм.)

Тема 7. Л. Бетховен

Провідний німецький композитор другої пол. XVIII – початку XIX ст., представник віденської класичної школи. Вплив ідей Французької революції 1789 року, відображення пафосу громадянської позиції творця в образному змісті, принципів демократизму музичної мови. Широта ліричної образної сфери. Тема природи. Головні жанри і твори. Багатство форм. Розширення можливостей сонатно-симфонічного циклу. Симфонізм як провідний творчий метод Бетховена.

Життєвий і творчий шлях. Особиста трагедія композитора

Соната № 8. Гостро-драматична концепція у лаконічному сонатному циклі. Драматургічна функція вступного розділу. Мотивний зв'язок та образно-тематичний контраст тематизму I частини. Піднесений ліричний настрій II частини, аналіз теми та способів її варіювання. Скорботно-бунтівний дух фіналу сонати, роль коди. Аналіз твору.

Соната № 14. Поетичний задум, його відображення в авторському визначенні (соната-фантазія) та вплив на композицію сонати. Неперевершена яскравість тематизму, особливості фактурного викладення тем. Послідовний перехід від самозаглибленості I частини до бурхливої активності III частини. Аналіз твору.

Соната № 23. “Прометейська” велич твору, нестримний потік пристрастей у поєднанні з класичною побудовою сонати. Відображення оптимістичної трагедії у подібних симфонічних циклах 3 та 5 симфоній, роль “мотиву долі”. Характеристика тем, провідне значення

Тема 8. Ф. Шуберт

методів розробки тематизму. Значення коди як трагічного епілогу сонати. Аналіз твору.

Симфонія № 3. Ода героїці та величі духу людини. Динаміка боротьби, масштабність форми та об'ємність музичних образів. Політематичність драматично контрастної експозиції I частини, де головна партія – імпульс для розвитку. Об'ємність траурного образу II частини, риси сонатності. Роль теми тріо із скерцо. Вагоме значення тематизму фіналу, нетипова форма варіацій у фінальній частині симфонії. Аналіз твору.

Симфонія № 5. Ідея героїчної боротьби, завоювання щастя. Програмне тлумачення. Значення теми-епіграфу, наскрізний розвиток та особливості її трансформації. Чотири частини – чотири акти героїчної драми. Образний зміст та тематичне наповнення частин. Аналіз твору.

Увертюра “Егмонт”. Концентрація ідеї драми у композиції увертюри. Зміст трагедії Й. Гете та його довершене музичне втілення у монолітній формі. Вплив театральньо-видовищної естетики, три розділи увертюри як акти драми. Роль образно-тематичного контрасту двох тем вступу. Експозиція сил-протидій. Активна драматична дія у сонатному алєгро, загострення конфлікту, трагічна кульмінація. Кода – тріумф перемоги. Новаторська трактовка жанру (увертюра як програмна одночасна симфонічна п'єса), відмінність від симфонії. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Сонати №№ 8, 14, 23.

Симфонії №№ 3, 5.

Увертюра “Егмонт”.

Додатково:

спец. “**Фортепіано**” – Сонати для фортепіано (№№ 1, 7, 31); “Багателі”; “До Елізи”.

спец. “**Струнні інструменти**” – Соната “Крейцерова”.

усі інші – Симфонія № 9 ре мінор (1 частина та фінал).

Перший представник музичного романтизму, провідний австрійський композитор XIX сторіччя. “Виразник веселощів та життєвих скорбот звичайних людей” (Б. Асаф'єв). Автобіографічні мотиви творчості. Провідне значення жанру пісні та його реформування. Перші визначні мистецькі зразки пісенної мініатюри, пісенного циклу та ліричної симфонії нового типу доби романтизму. Традиції віденської класичної школи. Нова якість ліричного тематизму пісенного типу, його темброво-фактурне варіювання, тональна-гармонійна колористика.

Життєвий і творчий шлях

Експромт Ля-бемоль мажор. Створення жанру романтичної фортепіанної мініатюри. Малі форми, які пов'язані із традицією побутового музикування. Вплив “Експромтів” Я. Воржишека. Поетизація танцювальних та пісенних жанрів в експромтах. Класична періодичність структури всіх рівнів твору. Аналіз твору.

Пісні. Об'ємність творчого спадку, розширення жанрової традиції. Широкий діапазон тематики й образів. Принципи відбору поетичних текстів. Романтичний синтез поезії та музики. Пріоритет мелодики, функції фортепіанної партії. Пісенні форми. Принципи симетрії, пластичності та завершеності вокальних мініатюр. “Серенада”, “Аве Марія” (ознайомлення).

“Гретхен за прялкою” – глибина та драматизм у розкритті поетичного образу, динамізація куплетної форми як засіб органічного поєднання тексту і музики. Аналіз твору.

Балада “Лісовий цар” – новий романтичний жанр вокальної музики. Рис літературної балади. Поетичний текст, сюжет. Особливості вільної композиції, поєднання розповідальності з драматично напруженою дією. Аналіз твору.

Вокальний цикл “Прекрасна мірошниця”. Поетичний цикл В. Мюллера про життя, кохання і страждання юнака-підмайстра, його сюжетний та музичний розвиток. Вступ, закінчення та дві фази композиції. Послідовна зміна настроїв, внутрішня динаміка розвитку головного образу. Побічна лінія, що пов'язана з образом струмка. Аналіз фрагментів циклу.

Вокальний цикл “Зимовий шлях”. Образ самотнього мандрівника у поетичному циклі В. Мюллера. Трагічна тема, її відтінки. Ускладнення музичної мови, яке зумовлено більш драматичним поетичним текстом. Динамізація простих пісенних форм, збагачення гармонійної мови. Вплив декламації та речитативу на мелодійну лірику пісень. Аналіз фрагментів циклу.

Симфонія № 8 “Незакінчена”. Пріоритет Шуберта у ствердженні романтичної симфонії нового типу – лірико-драматичної. Зміна внутрішньої та зовнішньої архітекτονіки частини та циклу. Завершеність двочастинної симфонії. Роль теми-епіграфу – вступу до I частини. Нова якість тематизму симфонії, формування музичного комплексу засобів романтичної виразності. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Експромт. Пісні “Серенада”, “Аве Марія”, “Гретхен за прялкою”;- балада “Лісовий цар”

Вокальні цикли “Прекрасна мірошниця” та “Зимовий шлях” (фрагменти).

Симфонія № 8 “Незакінчена”.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Музичний момент фа мінор, Соната Ля мажор.

усі інші – “Форель”, “Баркарола”, “Двійник”.

Тема 9. К. М. Вебер

Німецький композитор, диригент, піаніст, публіцист, громадський діяч кінця XVIII – початку XIX ст. Оперний доробок Вебера – якісно нове явище в історії романтичного музичного театру. Створення німецької національної романтичної опери, інструментальних програмних концертних п’єс та увертюр.

Творчий портрет

Опера “Вільний стрілець”. Особливості традиції жанру “зінгшпіль” та новаторські риси першої німецької романтичної опери. Відображення старовинних легенд, картин рідної природи та побуту. Сюжет і лібрето. Характеристика дійових осіб. Оперні форми. Засоби

виразності. Вокально-симфонічна картина в опері (сцена у вовчій долині). Роль лейтмотивів. Аналіз фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Вільний стрілець” (фрагменти).

Додатково:

для всіх спеціалізацій – “Концертштюк”, “Запрошення до танцю”, “Блискуче рондо”.

Тема 10. Ф. Мендельсон-Бартольд

Творчість митця в контексті культурного життя Німеччини першої половини XIX ст., органічний зв’язок з національною культурою. Задача відродження класичних стильових норм як провідна ідея життя. Багатогранність творчої нагури. Особливості художнього стилю митця, демократичність музичної мови.

Творчий портрет

“Пісні без слів”. Різновид романтичної інструментальної фортепіанної мініатюри. Наскрізний жанр творчості, широке коло типових інтонацій “Пісень без слів” у різноманітних творах композитора. “Вокалізація” та пісенна виразність інструментального мелосу. Баркарола, коліскова, траурний марш як характерна жанрова основа деяких “Пісень”. Аналіз вибраних мініатюр.

Увертюра “Сон літньої ночі”. Романтична програмна увертюра. Музична характеристика основних образів комедії Шекспіра. Сонатна форма багатотемної увертюри. Колористика оркестрового стилю. Узагальнений аналіз.

Музичні ілюстрації:

“Пісні без слів” 4–5 (за вибором викладача).

Увертюра “Сон літньої ночі”.

Додатково:

спец. “Струнні інструменти” – Концерт для скрипки з оркестром мі мінор.

усі інші – “Шотландська симфонія”(фрагм.)

Тема 11. Р. Шуман

Видатний німецький композитор-романтик першої половини XIX ст., яскравий новатор. Багатогранність діяльності. Імпульсивність та бунтівництво творчої натури Шумана. Складність сприйняття його музики сучасниками. Ідейно-художні погляди митця. Акцент на відображенні внутрішнього світу людини. Демонстративний антагонізм до середовища бюргерської Німеччини. Діяльність Шумана як музичного критика, найбільш значущі тези його праць. Образність та внутрішній зв'язок музичної та літературної творчості Шумана. Акцентуація категорії прекрасного. Увага до актуальності тем творчості. Автобіографічність творчості. Образи Флорестана та Евзебія. Програмність. Жанри та форми. Місце мініатюри.

Життєвий і творчий шлях

“Фантастичні п'єси”. Композиція зібрання мініатюр, яка побудована за принципом контрастного протиставлення емоційних станів. Інтонаційна виразність та мелодизація фактури як типові риси шуманівського фортепіанного стилю. Узагальнений аналіз п'єс.

“Карнавал”. Шуман – яскравий піаніст. Співпадіння стихії фортепіанної звучності з природою обдарування композитора. Нові елементи романтичного фортепіанного стилю. Створення особливого типу варіацій та циклічних форм (циклу мініатюр). Карнавальні образи у творчості Шумана. Публіцистична спрямованість музичного твору. Зразок фортепіанної програмної музики. Оригінальність художньої форми: “мініатюрні сцени на 4-х нотах” за Шуманом. Мотив ASCH як тематичне ядро, його функції. Характерність двадцяти п'єс циклу та їх взаємозв'язок. Аналіз циклу.

Вокальний цикл “Любов поета”. Різноманітність вокальних жанрів творчості (пісні народного складу, балади, дитячі пісні, хори, ансамблі). Лірична спрямованість (любовна лірика, ліричні пейзажі, фантастичні картини) як домінуючий напрям. Пісня-романс як провідний вокальний жанр.

Сюжетність циклу Г. Гейне, принципи циклізації вокальних мініатюр.

Засоби виразності та образно-емоційне наповнення пісень. Характеристика вокальної мелодики. Роль фортепіанної партії. Аналіз вибраних пісень циклу.

Музичні ілюстрації:

“Фантастичні п'єси” (“Чому?”, “Порив”, “Ввечері”).

“Карнавал”.

Вокальний цикл “Любов поета” (вибране).

Додатково:

спец. “Фортепіано” – “Симфонічні етюди”; Концерт для фортепіано з оркестром; Фантазія До мажор; Новелета № 8.

спец. “Струнні інструменти” – Увертюра до драматичної поеми “Манфред”.

спец. “Сніг” – Пісні: “Присвята”, “Орешина”, “Лотос”, “Два гренадери”.

Тема 12. Ф. Шопен

Видатний композитор-романтик першої половини XIX ст. Особливості становлення польської національної музичної школи, місце Шопена як її засновника. Всесвітня слава музики Шопена. Орієнтованість творчості лише на один інструмент – фортепіано. Особлива досконалість піаністичної манери видатного виконавця.

Художні мотиви творчості, об'єднання ліричного кола образів з героїко-драматичним змістом. Національна спрямованість творчості. Збагачення жанру фортепіанної мініатюри, переосмислення традиційних та створення нових фортепіанних жанрів (скерцо, балада).

Конкурси піаністів імені Шопена.

Життєвий і творчий шлях

Мазурки. Втілення народних музично-поетичних образів, самобутність стилю, відсутність цитування. Різноманітність образів. Взаємодія пісні та танцю. Життєрадісність, картинність або меланхолійний сум мазурок, образний контраст сфер. Драматизм інтонацій, наскрізний розвиток образу як ознака шопенівської мініатюри. Аналіз вибраних мазурок.

Полонези. Розширення жанрового змісту та виражальних засобів. Танець як символ Польщі. Монументальні форми полонезів як відображення історичних та епіко-героїчних образів. Аналіз вибраних полонезів.

Етюд. Новий зміст та перспективи розвитку жанру. Взаємозв'язок технічних та художніх завдань, формування віртуозного концертного стилю. Змістовність та поетичність музичних образів. Аналіз вибраних творів.

Прелюді. Природна імпровізаційність мініатюр та нові романтичні риси жанру. Багатоплановість музично-поетичного змісту та різноманітність форм. Самостійність та взаємозв'язок п'ес циклу 24 прелюді ор. 28. Аналіз вибраних мініатюр.

Ноктюрни. Характерний жанр романтичної музики. Історія жанру. Інтоніаційна виразність мелодики. Аналіз вибраних творів.

Вальси. Поетичне перетворення танцювального жанру. Аналіз вибраних творів.

Балада № 1. Розгорнута інструментальна форма та її зв'язок з жанром літературної романтичної балади. Мелодико-гармонійна виразність тематизму. Стихія ліричних почуттів. Особливості романтичних засобів виразності, трактовка форми. Трагедійна спрямованість твору. Аналіз Балади № 1.

Соната № 2. “Симфонічний” масштаб фортепіанного твору. Тотожність особистих почуттів композитора та трагічної долі пригніченого народу. Чотири частини як етапи еволюції: від психологічної драми до епічної картини трагічного смутку. Тематизм скорботно-філософський, лірико-драматичний та “вальсовий”. Траурний марш як центральна частина твору. Музична містерія смерті. Особливості сонатного циклу. Аналіз сонати.

Музичні ілюстрації:

Мазурки ор. 68 №№ 2, 3, ор. 17 № 4.

Полонези ор. 26 № 1, 2.

Етюди ор. 10 № 12, ор. 25 №№ 11, 12.

Прелюді ор. 28 №№ 4, 6, 7, 15, 20.

Ноктюрни ор. 15 № 2, ор. 48 № 1.

Вальси ор. 34 № 2, ор. 64 № 2.

Балада № 1.

Соната № 2.

Додатково:

для всіх спеціалізацій – Мазурки, Полонези, Етюди, Прелюді, Ноктюрни, Вальси (за вибором викладача), Фантазія фа мінор, Скерцо № 1.

спец. “Фортепіано” – Концерти № 1, № 2.

спец. “Спів” – Пісні “Каблучка”, “Бажання”.

Тема 13. Г. Берліоз

Французький диригент, письменник, музичний критик та видатний композитор-романтик першої половини XIX ст., засновник програмного симфонізму. Реформатор традиційних жанрів (поєднання елементів опери, ораторії та симфонії).

Театральність, живописність та монументальність музичного стилю. Ораторські інтонації вокально-оркестрового стилю як перетворення традицій музики Французької революції. Новаторство музичної мови, особливо гармонії, інструментовки та тембрової специфіки оркестровки.

Творчий портрет

“Фантастична симфонія”. Перша програмна західноєвропейська симфонія, маніфест французького романтизму. Екзальтація почуттів, медитативні настрої, виключне почуття самотності, іронія та гротеск твору. Театралізація симфонії, оригінальність поєднання двох жанрів – опери та симфонії. Програма та сюжетна фабула симфонії. Особливості симфонічного циклу. Наявність лейтмотиву та його трансформації. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Фантастична симфонія”.

Додатково:

спец. “Хорове диригування” – Реквієм” (1, 2 частини).

усі інші – Симфонія “Ромео та Джульєтта” (фрагм.)

Тема 14. Ф. Ліст

Видатний угорський композитор-романтик, піаніст, диригент, педагог, музичний письменник та громадський діяч другої половини XIX ст.; засновник національної композиторської та виконавської школи. Органічне поєднання угорських народних рис та досягнень європейської професійної музики. Демократизм та гуманізм ідейного змісту творчості. Програмність та монотематизм як основні творчі установки.

Значне оновлення традиційних жанрів фантазії та транскрипції, ствердження нового жанру симфонічної поеми. Пошук особливих музично-виразних засобів (колористичність гармонії, темброві можливості оркестру та фортепіано та ін.).

Життєвий і творчий шлях, перебування в Росії та в Україні

Ноктюри № 3. Поетична картинність мініатюри. Концертний стиль фортепіанної музики Ліста. Традиційні та новаторські риси жанру ноктюри. Узагальнений аналіз твору.

Угорська рапсодія № 2. Риси жанру у творчості Ліста. Демократизм музичної мови, надзвичайна популярність твору. Варіаційний розвиток двох контрастно протиставлених тем: повільної теми пісенно-речитативного характеру та танцювальної теми. Поступове накопичення динаміки та руху. Аналіз рапсодії.

“Роки мандрів”. Творчий задум та програмність п’єс. Відображення різноманітних настроїв. Психологічний зміст фортепіанної колористики. Італійські мотиви мандрів. “Сонет Петрарки” № 104 – відображення почуттів любовної лірики та пристрасті. Домінування мелодичної стихії, поєднання декламації та мелосу. Витонченість гармонійної мови. Риси варіаційного розвитку. “Тарантелла” – картина свята. Дві теми, їх характерні риси, зближення у процесі варіаційно-фактурного розвитку пісенної та танцювальної тем. Узагальнений аналіз творів.

Етюд. Глибина художньо-образного змісту. Традиції Шопена та Паганіні, нова романтична трактовка віртуозності в етюдах “Кампанелла” та “Полювання” (Етюд № 24). Програмність та варіаційність етюдів.

Соната сі мінор. Провідний твір світового фортепіанного репертуару. Багатство образного змісту. Вплив поетичного задуму на нове трактування жанру сонати – перетворення циклу на одночастинну сонату-поему. Багатоплановість драматичної конфліктності, її відображення у рельєфному, афектованому тематизмі. Самостійність та відокремленість розділів сонатної форми. Принцип монотематизму. Аналіз твору.

“Прелюди”. Новий жанр одночастинної програмної симфонічної поеми. Узагальнюючий принцип програмності твору. Послідовне втілення загальної музично-поетичної ідеї, використання принципу мо-

нотематизму. Лейтінтонація та поступовий розвиток тематичного матеріалу у рамках сонатної форми. Особливості форми. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Ноктюри № 3.

Угорська рапсодія № 2.

“Роки мандрів” (“Сонет Петрарки № 104, “Тарантелла”).

Етюди: “Кампанелла”, Етюд № 24 (“Полювання”).

Соната сі мінор.

Симфонічна поема “Прелюди”.

Додатково:

спец. “*Снів*” – Пісні: “Лорелея”, “Як дух Лаури”.

усі інші – Угорська рапсодія № 12, “Роки мандрів” (за вибором викладача), Фортепіанний концерт № 1.

Тема 15. Н. Паганіні

Геніальний італійський композитор та скрипаль-віртуоз першої половини XIX сторіччя. Яскравий романтик, демонічна “людина епохи”. Стильовий зв’язок творів Паганіні з італійською оперною манерою виконання та народною традицією імпровізації. Розширення виконавських можливостей та сонорно-тембрових ефектів скрипкової гри. Вплив творчості та виконавської манери Паганіні на формування віртуозного стилю піаністів-романтиків.

Творчий портрет

“24 каприси” для скрипки соло ор. 1 (вибрані). Ознайомлення

Музичні ілюстрації:

“24 каприси” для скрипки соло ор.1 (за вибором).

Додатково:

спец. “*Струнні інструменти*” – Концерт для скрипки з оркестром Ре мажор. “Кампанелла” – фінальне рондо з Концерту для скрипки з оркестром сі мінор ор.7.

спец. “*Народні та духові інструменти*” – Квартети (за участю гітари), Драматична сцена “Буря” для скрипки з оркестром.

Тема 16. Дж. Россіні

Видатний італійський оперний композитор першої половини XIX ст. Криза італійської опери та значення творчості Россіні для відродження національної музичної культури Італії.

Творчий портрет

“Севільський цирульник”. Підсумок розвитку італійської комічної опери. Літературне джерело – комедія Н. Бомарше. Основні образи опери. Узагальнений аналіз фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Севільський цирульник”(фрагм.).

Додатково:

спец. “Струнні інструменти” – Увертюра до опери “Вільгельм Телль”.

спец. “Народні інструменти” – “Неаполітанська тарантела”.

Тема 17. Р. Вагнер

Видатний німецький композитор, диригент, драматург, музичний письменник другої половини XIX сторіччя.

Оперна творчість Вагнера як кульмінація у розвитку романтичної опери. Принципова опора на середньовічний національний епос Німеччини. Символічність та багатоплановість образів літературних персонажів. Втілення проблем та ідеалів епохи, в яку жив і творив Вагнер. Новаторська оперна естетика: її викладення у літературних трактатах та прояв у музично-сценічних творах. Романтичні теми та образи, їх узагальнено-етичний зміст. Динамічні та драматургічні можливості лейтмотивного принципу в опері. Симфонізація опери. Сучасний етап Байройтських театральних фестивалів.

Життєвий і творчий шлях

Увертюра до опери “Тангейзер”. Геніальний твір програмно-симфонічної музики, узагальнення тематизму та драматичної суті опери. Роль мотиву пілігримів у вступному та заключному розділах увертюри. Сонатне алегро – експресивне та театральне втілення образу Венери. Контрастність тричастинної композиції увертюри. Аналіз твору.

“Лоенгрін”. Містика, краса та поетичність середньовічної легенди. Актуальність теми долі митця у сучасному світі фальші та інтриги. Загальний конфлікт опери, характеристика дійових осіб. Музика опери як послідовна система лейтмотивів. Тема Лоенгріна у Вступі до опери, специфіка засобів виразності. Спорідненість музичних характеристик образів Ельзи та Лоенгріна. Роль музичної “теми заборони”. Симфонічні епізоди та дуети в опері. Аналіз вибраних фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Увертюра до опери “Тангейзер”.

Опера “Лоенгрін”(фрагм.).

Додатково:

усі спец. – Тетралогія “Кільце Нібелунгів” (фрагм.)

Тема 18. Дж. Верді

Великий італійський оперний композитор другої половини XIX сторіччя. Значна популярність творчого доробку Верді. Вершина світового реалізму оперного мистецтва. Музичний стиль як відображення природної схильності до театральності, гостроти та глибини у характеристиці дійових осіб та сценічних ситуацій. Взаємовплив пісенних витоків італійської кантилени та вокальної декламації. Провідне значення ансамблевих сцен та драматургічної ролі оркестру. Кращі риси музично-драматургічного обдарування композитора – в операх на сюжети драматургів світового рівня. Соціально-викривальні ідеї, історико-героїчні сюжети, психологічні драми. Жанрова різноманітність (від музичної драми до комічної опери).

Життєвий і творчий шлях

“Ріголетто”. Сюжет драми В. Гюго та його ідея. Особливості жанру психологічної драми та її риси в опері. Контраст як основний принцип оперної дії. Складність та багатогранність образу Ріголетто, – центрального в опері. Роль лейтмотиву прокляття. Аналіз вибраних фрагментів опери.

“Аїда”. Легендарний історичний сюжет та його сучасний зміст. Гімн любові, прагненню до свободи та щастя, різке засудження національного пригнічення та насильства влади. Органічна єдність театральних стилів жанру “великої опери” та лірико-психологічної драми.

Динамічний розвиток дії опери, значення наскрізних великих сцен. Гармонійна рівноцінність вокальної та оркестрової лінії. Тонкощі оркестрового колориту. Ускладнення музичної мови. Роль орієнтальних мотивів у музиці. Протиставлення двох полярних образних сфер (Аїди та жерців), їх лейтмотиви. Роль оркестрового вступу. Аналіз фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Опери “Ріголетто” та “Аїда” (фрагм.).

Додатково:

спец. “Спів” та “Хорове диригування” – Опери “Травіата” та “Отелло” (фрагм.)

Тема 19. Й. Брамс

Видатний німецький композитор другої половини XIX сторіччя. Наступник традицій класицизму. Збагачення їх традиціями німецького романтизму. Своєрідність інтонаційної сфери музики Брамса (народні витоки: угорські, циганські та слов'янські елементи). Художні смаки Брамса, відношення до програмної музики. Ліричні образи у вокальних творах, риси драматизму в інструментальній музиці.

Життєвий і творчий шлях

“Угорські танці”. Демократизм та популярність традиції побутового музикування. Відображення національного, взаємозв'язок пісні та танцю. Характерні мелодико-ритмічні звороти вербункош у Першому танці, чардашу – у Шостому. Ознайомлення.

Симфонія № 4. Творче відродження основ класичного симфонізму бетховенського типу. Особливості побудови циклу та тематизму: монументальність масштабу та суб'єктивна камерність музичних образів. Композиція та драматургія циклу. Функції та форми частин (сонатна форма та варіації). Жанрові джерела тематизму. Фінал симфонії як трагічний підсумок твору і його кульмінація. Аналіз.

Музичні ілюстрації:

“Угорські танці” № 1, 6.

Симфонія № 4.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Рапсодія сі мінор та два Інтермеццо (Мі-бемоль мажор, мі-бемоль мінор); Концерт № 2 для фортепіано з оркестром.

спец. “Спів” – Пісні “Колискова”, “Пісня дівчини”.

Тема 20. М. Глінка

Засновник російської класичної школи. Патріотизм і народність – головні ідеї творчості. Цілісне багатогранне втілення образу народу в творчості, відображення головних історичних подій XIX століття – вітчизняної війни 1812 р. та повстання декабристів.

Історичне значення творчості Глінки. Фундатор, засновник російської національної оперної та симфонічної школи, традиції, які мають базове значення для розвитку всієї російської класики у XIX ст. Формування національного стилю у музиці.

Життєвий і творчий шлях

Опера “Іван Сусанін”. Героїко-патріотична ідея, сюжет і його співзвучність із сучасними подіями. Особливості побудови та послідовне втілення етапів музичної драматургії – подвійної експозиції, зав'язки конфлікту, його розвитку, кульмінації та подвійної розв'язки. Цілісність твору, поняття образно-інтонаційних сфер, симфонізація, роль лейттем та лейтінтонаційних комплексів. Оперна прем'єра та її значення в культурі Росії. Аналіз опери.

Опера “Руслан та Людмила”. Сюжет і лібрето, поєднання достеменних історичних та найхарактерніших казкових мотивів епосу. Героїко-патріотична ідея.

Особливості побудови та епічної музичної драматургії. Контраст образно-інтонаційних сфер. Втілення принципів та особливостей епічних жанрів у музичній драматургії – уповільнення дії, відволікання від головного конфлікту, розповідальність, велика кількість дійових осіб, масштабність твору. Аналіз головних фрагментів опери.

“Камаринська” – зразок жанрово-картинного симфонізму.

Оцінка П. Чайковським історичного значення для національної симфонічної школи. Віртуозність, скерцоозність твору, відображення ментальності у поєднанні контрастних народних тем. Майстерність оркестрових варіацій. Аналіз твору.

“Арагонська хота” – зразок жанрово-картинного симфонізму, народність, яскравий національний колорит, блискучий оркестровий стиль. Осмислення головних жанрів іспанського фольклору. Аналіз твору.

“Вальс-фантазія” – зразок ліричного симфонізму, поєднання танцювальності з яскравим вокальним мелодійним стилем. Рондальність композиції, що впливає з особливостей тематизму. Узагальнений аналіз твору.

Романси. Глінка – виконавець власних романсів. Автобіографічність, романтична спрямованість творів, поглиблення експресії ліричного монологу. Втілення різнобічної тематики у романсах. Класична ясність та завершеність побудови, композиції у партії фортепіано.

Музичні ілюстрації:

Опера “Іван Сусанін”.

Опера “Руслан і Людмила” (фрагм.).

“Вальс-фантазія”, “Камаринська”, “Арагонська хота”.

Романси “Я пам’ятаю мить чудову”, “Не спокушай”, “Сумнів”, “Жайворонок”.

Додатково:

усі спец. – О. Аляб’єв. “Соловей”, “Іртиш”, “Убога”. О. Варламов. “Червоний сарафан”, “На світанку”, “Гірські вершини”, “Біліє парус”. О. Гурильов. “Матінко-голубонько”, “Колокольчик”, “Розлука”, “В’ється ластівка сизокрила”.

Тема 21. О. Даргомижський

Історична епоха, втілення соціального конфлікту та протиріч. Яскрава колористичність образів у творчості композитора. Тяжіння до портретності, індивідуальної характерності образів. Сатира і гротеск як засіб втілення конфлікту у музиці. “Вчитель музичної правди” (за висловом М. Мусоргського), у творчості якого формується напрям критичного реалізму в музиці.

Творчий портрет. Найважливіші етапи творчості, головні твори

Романси. Багатогранність вокальної творчості. Ліричний напрям, драматизація та психологізація романсу. “Мені сумно” – зразок філософського монологу-роздуму. Жанрово-комедійна сценка “Мірошник”;

драматична – “Старий капрал”. Сатиричні пісні – новий витвір епохи критичного реалізму. Інтонційна єдність романсів, декламаційність, вимога та увага до найменшого нюансу літературного тексту. Аналіз романсів і пісень.

Опера “Русалка” – соціально загострений сюжет, поглиблення конфлікту в лібрето твору. Формування нового жанру, що впливає з головного художнього завдання твору, – лірико-психологічна драма. Реалістичність та глибинна розробка людських характерів в опері.

Новий тип оперної драматургії, напруженість, дієвість, роль ансамблів та сцен у наскрізному розвитку, роль психологічного речитативу та дисонантної гармонії у великій кількості кульмінацій в опері. Аналіз фрагментів.

Музичні ілюстрації:

Опера “Русалка” (фрагменти).

Романси: “16 років”, “Мені сумно”, “Я вас кохав”, “Нічний зефір”, “Старий капрал”, “Мірошник”, “Хробак”, “Титулярний радник”, “Лихорадонька”.

Тема 22. “Могутня купка”

Художнє об’єднання діячів музичної культури 50–60 рр. XIX ст. Боротьба за демократичність, народність мистецтва – головна засада “Балакіревського гурту”. Роль В. Стасова та М. Балакірева у його діяльності. “Безкоштова музична школа” як антипод консерваторії. Фольклор як основа композиторської творчості, фольклорні експедиції Балакірева, обробки народних пісень Балакірева та Римського-Корсакова.

Музичні ілюстрації:

М. Балакірев “Ісламей”.

Тема 23. М. Мусоргський

Найбільш яскравий виразник естетики “Могутньої купки”. Історія Росії – головна тема творчості. Соціальний конфлікт у філософських роздумах про сучасність та майбутнє країни, суспільства. Трагедійність світосприйняття, близькість до естетичної позиції Т. Шевченка, М. Некрасова, В. Верещагіна.

Поєднання трагедійної епічної теми із сатиричними, комедійними, лірико-психологічними образами. Новаторство у втіленні архаїчного фольклору та створенні гармонійних комплексів.

Життєвий і творчий шлях

Вокальна творчість – “творча лабораторія” стилю, поєднання різних напрямків, пошуки новітніх форм та засобів виразності. Втілення мовних інтонацій у декламаційність вокальних партій. Спорідненість, взаємозбагачення та обоюдовідповідність вокального та оперного жанрів. Головний персонаж – образ народу, знедоленого селянства. Народні картинки та сатиричні сценки – два головні напрями вокальної творчості Мусоргського. Ознайомлення з романсами.

Опера “Борис Годунов”. Сюжет і лібрето твору. Складність, багатозначність конфлікту в сюжеті та вплив цього фактора на складність побудови опери. Багатогранність втілення образу народу, як єдиного величного образу, що розвивається протягом твору, постійно зростаючи у могутню революційну силу; так і через індивідуалізацію образу народу в партії Юродивого, Варлаама, Пимена. Народні типи-образи, як узагальнення-символи. Аналіз усіх хорових сцен опери. Народні витоки тематизму.

Складна і багатогранна розробка центрального образу Бориса Годунова. Детальна психологізація, безперервний наскрізний розвиток образу, реалізм.

Монолог-сцена – єдина оперна форма в партії головного героя. Роль тексту, наголос найменших деталей, нюансів у настрої та почуттях персонажа. Декламаційність та аріозність вокальної партії. Роль оркестрової партії. Поєднання жанрових пластів в опері – історична народна драма та психологічна драма. Аналіз опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Борис Годунов” (фрагм.).
Вокальні твори: “Калістрат”, “Колискова Яремоськи”, “Цап”, “Се-мінарист”, “Світ-Савівна”, “Блоха”,
цикл “Картинки з виставки”.
Додатково:
всі спец. – (Опера “Хованщина” та “Сорочинський ярмарок” (фрагм.)

Тема 24. О. Бородин

Різнобічність діяльності, наукові досягнення Бородіна-хіміка, педагогічна діяльність. Оптимістичність світосприйняття композитора. Головна тема композиторської творчості – патріотична, уславлення величі та краси батьківщини, її історії та епосу. Образ богатирів у різних музичних жанрах і його символіка як образу сили і могутності Росії.

Невеликий за обсягом композиторський спадок. Новаторство у всіх жанрах: створення і розвиток традицій епічної теми, жанру, драматургії.

Життєвий і творчий шлях

Опера “Князь Ігор”. “Слово о полку Ігоревім” – літературне першоджерело опери та робота композитора над лібрето. Монументальність, масштабність твору. Особливості епічної драматургії: вилучення конфліктних епізодів сюжету, картинність у композиції опери, контраст образно-інтонаційних сфер (російської та східної). Узагальнення головних особливостей російського фольклору та різножанрове його висвітлення. Монументальність хорових сцен. Новітні знахідки в області метро-ритму та гармонії у східній образно-інтонаційній сфері. Традиції Глинки та розвиток їх у творі Бородіна. Аналіз опери.

Симфонія № 2 – один з перших зразків симфонії у Росії. Бородин як засновник національного героїко-епічного симфонізму. Поєднання класичної симетричної композиції циклу з епічними та пісенними витоками. Конкретність та виразність образів, близькість задуму до опери “Князь Ігор”. Аналіз твору.

Оцінка В. Стасова та М. Мусоргського симфонії № 2 Бородіна.

Романси. Розмаїття вокальних творів композитора. Ліричний напрям; розвиток класичних традицій Глинки, Даргомижського. Драматизація та психологізація ліричного романсу.

Новаторські пошуки індивідуального стилю у жанрі епічного романсу. Створення композитором поетичних текстів романсів. Взаємний вплив оперного, симфонічного та камерно-вокального жанрів у творчості Бородіна. Ознайомлення.

Музичні ілюстрації:

Опера “Князь Ігор” (фрагм.).

Симфонія № 2.

Романси: “Для берегів далекої вітчизни”, “Спляча князівна”, “Морська царівна”, “Пісня темного лісу”.

Додатково:

усі спец. – Маленька сюїта, Квартет № 2.

Тема 25. М. Римський-Корсаков

Своєрідність стилю композитора, світле оптимістичне світосприйняття, патріотизм, поетичне відчуття природи рідного краю, пантеїзм, уславлення російської ментальності через культуру, епос, релігійні вірування, обрядовість. Філософське відображення дійсності, сучасної епохи через систему символічних образів – Краси, Ідеалу, Творчої енергії, Мудрості, Закону та Порядку. Римський-Корсаков та фольклор. Збирання та вивчення народних пісень. Народність творчості. Традиції Глинки та новаторство Римського-Корсакова. Сфери творчої діяльності (педагогічна, диригентська, редакторська, наукова зі створення підручників та книжок).

Значущість композиторського спадку. Дві жанрові лінії в оперному жанрі; картинність, пейзажність та звукопис у симфонічних творах. Мальовничість оркестровки Римського-Корсакова.

Життєвий і творчий шлях

Опера “Снігуронька”. Літературне першоджерело і його глибоке філософське тлумачення у лібрето опери. Казково-епічні корені сюжету.

Особливості музичної драматургії – контраст двох образно-інтонаційних сфер – реальної народної та казково-фантастичної, що втілює закони епічної оперної драматургії. Образ Снігуроньки – центр твору, драматична природа його еволюції від початку до кінця твору. Символіка образу Леля. Паралелізм і гармонія у співіснуванні двох світів – образно-інтонаційних сфер. Аналіз опери.

Опера “Садко”. Копітка робота композитора зі збирання, вивчення та узагальнення російських казок, билин та історичних хронік. Розробка лібрето Римським-Корсаковим. Ідея опери, особливості епічної драматургії у композиції та побудові – картинність, самостійність та відокремленість картин, неквапливий розвиток сценічної дії.

Особливості епічної драматургії у контрастному зіставленні двох образно-інтонаційних сфер. Розвиток традицій Глинки, близькість до драматургічних принципів опери “Снігуронька”.

Ідея гармонії та злагоди суспільства через поєднання та зближення світу реальних персонажів та світу природи в операх Римського-Корсакова. Аналіз.

Опера “Царева наречена”. Поява нового типу опери, вплив культурологічних та музичних факторів на вибір сюжету. Втілення лірико-драматичного жанру у творі. Нові риси вокального стилю композитора. Гострота конфлікту, його постійний розвиток, напруга драматичної дії, трагічна розв’язка опери. Узагальнений аналіз фрагментів.

Симфонічна сюїта “Шахерезада”. Казкова тема в оперному та симфонічному жанрах. Задум та програмність твору. Особливості епічної драматургії – контраст частин-картин, звукопис у картинах морських пейзажів. Образ оповідача, типового для епосу.

Риси симфонічного циклу та симфонічного розвитку в чотиричасинній композиції, функціях частин, особливостях тонального плану та наявності лейттем, що надають цілісності та спрямованості. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Опера “Снігуронька”.

Опера “Садко” (фрагм.).

Опера “Царева наречена” (фрагм.).

“Шахерезада”.

Додатково:

усі спец. – Опера “Казка про царя Салтана” (фрагм.)

Тема 26. Б. Сметана

Видагний чеський композитор та диригент, засновник чеської національної музичної школи, громадський діяч. Значні досягнення Б. Сметани у галузі становлення національного оперного мистецтва та програмного симфонізму.

Творчий портрет

Опера “Продана наречена”. Типова для Сметани побутова комічна опера на народний сюжет. Її історичне значення. Узагальнений аналіз фрагментів опери.

Симфонічна поема “Влтава”. Симфонічний цикл “Моя Батьківщина”, його ідея. Загальна характеристика частин поеми. “Влтава” (друга частина циклу “Моя Батьківщина”) – зразок яскравого втілення патріотичного змісту, пісенна спрямованість тематизму. Програмність та особливості жанру. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Опера “Продана наречена” (фрагм.).
Симфонічна поема “Влтава”.

Тема 27. А. Дворжак

Видатний чеський композитор-класик, засновник сучасної чеської композиторської школи. Демократична спрямованість, яскраве запровадження слов’янської національної ідеї у творчості. Широкий обсяг жанрів, значний творчий доробок.

Творчий портрет

“Слов’янські танці”. Ознайомлення з вибраними творами.

Симфонія № 5 “З Нового Світу” – вершина чеської симфонічної музики. Вплив літератури і музичного мистецтва Америки на задум симфонії. Образи симфонії, героїко-драматичні мотиви. Класичні та романтичні риси симфонії. Національні витоки тематизму симфонії (слов’янські наспіви, чеська скочна, негритянський спірічуелс). Незвичайна ладова колористика тематизму. Значення наскрізної теми. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Слов’янські танці”(2–3 за вибором)
Симфонія № 5 “З Нового Світу”.

Тема 28. Е. Гріг

Видатний норвезький піаніст, диригент, музичний діяч та композитор другої половини ХІХ сторіччя, засновник національної композиторської школи. Вплив європейського романтизму. Національні витоки творчості. Майстер фортепіанної мініатюри та камерно-вокальної музики. Тонкий лірик та колорист звукопису. Провідне значення образів та сюжетів народних легенд. Зв’язок музичної стилістики з норвезьким фольклором.

Життєвий і творчий шлях

“Ліричні п’єси” – своєрідний розвиток традицій жанру романтичної фортепіанної мініатюри. Специфічні риси народних ладів та ритміки. Ознайомлення з вибраними п’єсами.

Концерт для фортепіано з оркестром – видатний твір, перлина концертного репертуару. Концертна форма у творчості. Розвиток ліричних традицій романтичних концертів Шопена та Шумана. Емоційна різноманітність ліричного змісту, національний характер та театральна яскравість тематизму. Аналіз твору.

“Пер Гюнт”. Драма Г. Ібсена та її музичне трактування. Поетичні образи та відповідні засоби виразності сюїти. Оркестровий колорит. Аналіз фрагментів.

Музичні ілюстрації:

“Ліричні п’єси”: “Навесні”, “Кобольд”, “Весільний день у Трольдхаугені”, “Хода гномів”.

Концерт для фортепіано з оркестром.

“Пер Гюнт” (фрагменти).

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Соната для фортепіано.

спец. “Струнні інстр.” – Соната для скрипки та фортепіано.

спец. “Спів” – Романси та пісні за вибором викладача.

Тема 29. Ж. Бізе

Видатний французький композитор та піаніст другої половини ХІХ сторіччя. Тематика його творчості, основне коло образів, театральнoscенічна спрямованість творчості. Розвиток традицій музичного театру та збагачення оперного жанру. Всесвітня слава останніх творів майстра.

Творчий портрет

“Арлезіанка”. Драма любові та ревнощів. Типові мелодичні звороти та ритми музичного фольклору Провансу. Дві концертні сюїти з музики до драми, історія їх створення. Майстерність оркестрового стилю, індивідуальній підхід до можливостей інструментів та груп оркестру, використання звучання хору як особливого оркестрового тембру. Узагальнений аналіз окремих номерів сюїти.

Опера “Кармен”. Новела П. Меріме та її трактування. Оптимістична трагедія життєвої драми. Герої та напружений драматичний конфлікт в опері. Особливості його втілення та риси композиції і драматургії. Пісенно-танцювальна стихія оперного образу Кармен. Романсові барви партії Хозе. Наскрізний розвиток головних образів, драматизація тематизму. Лейтмотив рокової пристрасті, його симфонічний розвиток. Демократизм музичної мови. Національні витoki тематизму. Аналіз опери.

Музичні ілюстрації:

“Арлезіанка” (фрагм.).

Опера “Кармен” (фрагм.).

Тема 30. Ш. Гуно

Французький органіст, диригент, громадський діяч та видатний композитор другої половини XIX сторіччя, фундатор жанру французької ліричної опери. Творчий портрет.

Опера “Фауст”. Сюжет Й. Гете, акцент на лірично-побутових лініях трагедії, Маргарита – центральний персонаж опери. Риси жанру французької ліричної опери. Провідний мелодичний стиль опери та його зв'язок з жанром побутового романсу. Індивідуальна виразність психологічних характеристик героїв опери. Оперні форми. Узагальнений аналіз фрагментів опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Фауст”(фрагм.).

Тема 31. С. Монюшко

Польський композитор та диригент другої половини XIX сторіччя. Класик польської національної опери. Демократичний зміст творчості. Творчі зв'язки з російськими композиторами.

Творчий портрет

Опера “Галька” – польська національна побутова музична драма. Сюжет опери, його соціально-викривальна ідея. Демократичність музичної мови, опора на стильові національні витoki. Ознайомлення з фрагментами опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Галька” (фрагм.).

Тема 32. П. Чайковський

Світова слава та рейтинг популярності творів Майстра. Історичне значення творчості у вітчизняній та світовій музичній культурі. Міжнародний конкурс імені П. Чайковського.

Втілення у творчості ідеалів епохи останньої третини XIX століття, високий гуманізм. Ліричні та трагічні образи, пейзажність та жанрово-побутові образи, яскравий національний колорит музичної мови. Трагедійність світосприйняття. Філософське осмислення людського життя у всіх його етапах. Еволюція та єдність образної сфери в різних творчих періодах.

Значний обсяг творчого спадку і творчої діяльності.

Новаторство у всіх музичних жанрах. Симфонізм як творчий метод, що втілюється у всіх жанрах. Провідна роль симфонічного жанру, створення нового типу симфонізму, розвиток західноєвропейських традицій, взаємозв'язок та взаємовплив оперного та симфонічного жанрів у творчості.

Життєвий і творчий шлях

Увертюра-фантазія “Ромео і Джульєтта”. Узагальнений тип програмності у відтворенні трагедії В. Шекспіра. Формування типових рис симфонічної творчості Чайковського – гострота конфлікту, напружений наскрізний його розвиток. Симфонізація сонатної композиції. Аналіз твору.

Опера “Євгеній Онегін”. Особливості побудови лібрето – вибрані сцени. Формування головної теми у творчості композитора – жага щастя та любові, втрата ілюзій та надій, приреченість персонажів. Вплив жанру лірико-психологічної драми на драматургію твору – конфліктність, напруженість внутрішньої дії, кульмінації в кожній дії, трагедійність у лінії розвитку всіх головних героїв.

Синтез, паритетність вокального та симфонічного пластів в опері, симфонізація твору, роль особливих мелодійних формул у побудові вокальних партій – романсової та ламентної інтонацій, виразність гармонійних комплексів у кульмінаційних зонах. Аналіз опери.

Симфонія № 4. Автобіографічність твору, програма, що сформувалась у листі до Н.Ф. Мекк. Театральність, яскрава образність, конфліктність твору, формування нового жанру – інструментальної драми – філософської та лірико-психологічної. Наскрізний розвиток конфлікту і його прояв в інтонаційній єдності твору. Лейтінтонація твору. Аналіз твору.

Опера “Пікова дама”. Історія створення та постановки. Індивідуальне тлумачення пушкінського сюжету у лібрето. Посилення соціальної конфліктності та трагедійності, антагоністичність конфлікту. Розвиток головної теми у творчості Чайковського – жага щастя, боротьба з фатальною дійсністю та приреченість персонажів, їх смерть. Конфліктний тип драматургії, як прояв жанру лірико-психологічної трагедії. Напруженість дії сценічної та наскрзний розвиток, трансформація складної системи лейттем та лейтмотивів. Симфонізація опери, розвиток образно-інтонаційних сфер – світлої ліричної та драматично-фатальної. Аналіз опери.

Симфонія № 6. Задум твору, його вплив на композицію та драматургію. Конфлікт образно-інтонаційних сфер, його спорідненість з оперою “Пікова дама”. Наскрзний розвиток конфлікту, його вияв у тональному плані та інтонаційній спорідненості тематизму. Полярність, гострота та театральність конфлікту симфонії. Аналіз твору.

Романси. Ознайомлення з вибраними романсами.

Музичні ілюстрації:

Опери “Євгеній Онегін”, “Пікова дама”.
Симфонії № 4, № 6,

“Ромео і Джульєтта”.

Романси: “Серед гомінкого балу”, “Чому?”,

“Чи не я у полі травонька була?”, “Чи не день царює?”

“Благословляю вас, ліси”, “Знову, як колись, сам”.

Додатково:

усі спец. – Концерт № 1 для фортепіано з оркестром, Концерт для скрипки з оркестром. Симфонія № 5. Квартет № 2. Балети “Лускунчик”, “Спляча красуня”(фрагм.)

Тема 33. О. Глазунов

Розмаїття творчої діяльності – диригентської, педагогічної, композиторської. Редагування творів Глинки та Бородіна. Розвиток творчих принципів “Могутньої купки”, ідей 60-х років, класичні засади світосприйняття. Епічна лінія російської класики як основа композиторського стилю. Огляд головних жанрів та творів композитора.

Творчий портрет.

Симфонія № 5. Лірико-епічний жанр твору, класичні традиції у композиції та побудові симфонії. Життєствердний характер музики, майстерність та яскравість оркестрового стилю. Аналіз твору.

Концерт для скрипки з оркестром. Яскравість образів. Використання віртуозних та виражальних можливостей концертуючого інструменту, регістрових та тембрових барв скрипки. Особливості одночасної форми концерту: наявність двох розділів (сонатне алегро – ля мінор, фінал – ля мажор); формоутворююча роль ліричного епізоду із сонатного алегро. Каденція як друга розробка. Типовий для Глазунова прийом метричного варіювання теми. Динамізація розвитку у поліфонічному епізоді фіналу. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Симфонія № 5.

Концерт для скрипки з оркестром

Додатково:

всі спец. – Балет “Раймонда” (фрагм.)

Тема 34. А. Лядов

Розмаїття творчої діяльності – виконавської, педагогічної, диригентської, композиторської. Розвиток класичних традицій Глинки та “Могутньої купки” у національній спрямованості творчості Лядова, фольклорних витоків, казково-епічної образній сфері творчості. Невеликий обсяг жанрів, яскраві досягнення у кожному творі. Поєднання національних та західноєвропейських традицій. Схильність до малих форм. Афористичність тематизму, яскравий оркестровий колорит – риси стилю.

Творчий портрет

“Кікімора”. Епічна тема давньослов'янської міфології. Яскрава образність та сюжетна програмність твору. Своєрідна композиція, що підпорядкована програмі. Лаконічність експозиції, афористичність музичних тем-образів. Контраст двох розділів. Винахідливість та майстерність оркестрових прийомів у другому розділі композиції. Аналіз твору.

“Чарівне озеро” – симфонічна мініатюра, приклад звукопису, музичного пейзажу. Поєднання традицій західноєвропейського імпресіонізму з національними традиціями. Статичність музичного розвитку, провідна роль колористичності в оркестрових, тембрових, тональних, фактурних прийомах. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Кікімора”, “Чарівне озеро”.

Додатково:

спец. “Фортеніано” – “Музична табакерка”, “Про старовину”

усі інші – “Вісім російських пісень для оркестру” (фрагм.), “Баба Яга”.

Тема 35. С. Танєєв

Розмаїття творчої діяльності – виконавської, наукової, викладацької, організаторської. Особливості світосприйняття, філософське відображення дійсності у музиці, розвиток класичних національних та західноєвропейських традицій у творчості композитора.

Жанрові пріоритети – класичні жанри інструментальної музики. Огляд головних творів.

Творчий портрет

Риси стилю і музичної мови на прикладі аналізу симфонії до мінор та кантати “Іоанн Дамаскін”.

Симфонія до мінор. Приклад філософського, інтелектуального напрямку у російському симфонізмі. Класичні західноєвропейські та національні традиції у трактуванні симфонічного циклу та у побудові. Яскравість драматичного конфлікту, метод монотематизму в основі першої частини. Особливості ліричної сфери симфонії – стриманість та піднесеність. Поєднання частин циклу, спрямованість розвитку до коди-кульмінації. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Симфонія до мінор

Кантата “Іоанн Дамаскін”.

Додатково:

спец. “Спів”, “Хорове диригування” – Хори (1 – 2);

кантата “Після читання псалма”.

Тема 36. П. Масканьї

Італійський диригент та композитор другої половини ХІХ – першої половини ХХ сторіччя. Опері Масканьї як перші художні зразки веризму. Поняття про музичний веризм, естетика веристської опери. Доля творчого спадку Масканьї, пошуки в галузі модерністського оперного жанру.

Творчий портрет

Опера “Сільська честь”. Місце опери в історії розвитку жанру. Успіх на тлі елітарних спрямувань пізньоромантичних опер Вагнера. Новий сюжет та якісно нове музичне втілення “драми кохання”. Герої опери – прості селяни. Значна роль італійського пісенного фольклору та масових сцен. Узагальнений аналіз фрагментів опери (2–3).

Музичні ілюстрації:

Опера “Сільська честь” (фрагм.).

Тема 37. Р. Леонкавалло

Популярний італійський композитор другої половини XIX – початку XX сторіччя, представник музичного веризму. Літературне обдарування Леонкавалло.

Творчий портрет.

Опера “Паяци”. Світова популярність твору. Належність до класичних зразків оперного веризму. Вдале лібрето, написане композитором. Герої театру “комедії масок”. Мелодійне багатство та яскрава театральність дії опери. Напружений психологізм та розширення засобів виразного вокального та мелодекламаційного інтонування. Роль оркестрової партії – значний драматургічний пласт. Узагальнений аналіз деяких сцен опери.

Музичні ілюстрації:

Опера “Паяци” (фрагм.).

Тема 38. Дж. Пуччіні

Визначний італійський композитор на зламі XIX–XX сторіч. Останній класик оперного бель канто, значний представник реалістичного “вердієвського” напрямку. Сильова різноманітність оперної творчості. Зв’язок з напрямом “веризм”.

Творчий портрет

Оперна творчість. Демократизм сюжетів кращих опер Пуччіні (“Богема”, “Тоска”, “Чіо-Чіо-сан”). “Жінка та кохання” – центральна тема його творчості. Східні мотиви творчості. Провідне значення мелодії, італійські оперні традиції, новаторство ладо-гармонійної мови. Особливості розвитку сюжетів та музичної дії на прикладі вибраних опер. Узагальнений аналіз головних фрагментів найбільш популярних опер.

Музичні ілюстрації:

Опера “Богема”: арія Рудольфа та Мімі (1 дія), вальс Мюзети (2 дія), сцена смерті Мімі (4 дія).

Опера “Тоска”: дві арії Каварадоссі, молитва Тоски.

Опера “Чіо-Чіо-сан”: монолог Чіо-Чіо-сан (2 дія), фінальна сцена.

Тема 39. К. Дебюссі

Імпресіонізм у Франції як провідний мистецький напрямок на зламі сторіч. К. Дебюссі – видатний французький композитор, засновник музичного імпресіонізму. Естетичні погляди. Відображення мінливих вражень, яскравість колористичного стилю, провідна роль пейзажності, домінування колористичного компонента музичної мови. Музичні жанри і форми. Новаторство Дебюссі у ладо-гармонійній, метро-ритмічній, оркестровій сферах.

Життєвий і творчий шлях

“24 прелюдії для фортепіано”. Значне досягнення творчого доробку композитора, вершинне мистецьке явище світової музичної культури. Розширення темброво-звукових можливостей фортепіано. Еволюція жанру прелюдії у двадцятому сторіччі. Програмність прелюдій, широка образна палітра мінливих пейзажів, поетичних примх, пластики танцювальних рухів. Розширення жанрового змісту прелюдій. Риси колористичного звукопису Дебюссі. Аналіз вибраних прелюдій з 1-го та 2-го зошитів.

“Післяполуденний відпочинок фавна”. Своєрідний маніфест музичного імпресіонізму. Образи, композиція та тематизм прелюдії. Особливості фактурного та тембрового варіювання, роль тембру флейти та арфи. Аналіз твору.

“Ноктюрни”. Значне місце симфонічних жанрів у творчості, особливості “симфонічного методу” Дебюссі. Еволюція жанру ноктюрна у двадцятому сторіччі. Принцип програмності. Симфонічні мініатюри як основний жанр. Колористична роль інструментовки, перевага “чистих тембрів”. Три симфонічні картини (“Хмари”, “Свята”, “Сирени”) як новий тип циклічної композиції. Принцип контрасту картин-частин. Літературна програма автора, особливості її перетворення. Побутовий жанровий колорит. Театральний контраст у композиції. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“24 прелюдії для фортепіано”: “Дівчина з волоссям кольору льону”, “Собор, що загонув”, “Дельфійські танцівниці”, “Перервана серенада”, “Кроки на снігу”, “Вечір у Гренаді”.

“Післяполуденний відпочинок фавна”.

“Ноктюрни”.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – “Бергамаська сюїта”, “Естампи” (вибране).

спец. “Спів” – 1–2 романси.

усі інші – “Море” (фрагм).

Тема 40. М. Равель

Видатний французький композитор на зламі XIX–XX століть. Розвиток традицій Дебюссі у першому періоді творчості. Яскрава національна основа музики Равеля, використання іспанського та французького фольклору. Стилістична багатогранність творчості, поєднання елементів романтизму, імпресіонізму та неокласицизму. Широкий образний та жанровий діапазон. Вивчення російської музичної класики, особлива цікавість до творчості “кучкістів”.

Життєвий і творчий шлях

“Павана на смерть інфанти”. Фортепіанна та оркестрова версії популярного твору. Жанр павани, його історія. Статичність, філософська споглядальність образу твору. Гармонійна мова, принципове уникнення ввіднотоновості, мелодика. Аналіз твору.

Сонатина для фортепіано. Своєрідне авторське відображення старовинної композиції сонатини. Еволюція жанру на зламі XIX–XX сторіч. Трактовка фортепіано у руслі національних традицій імпресіоністичного звукопису. Принципова наївність стилю. Психологічна проникливість та звукова вишуканість твору. Значення головної партії першої частини. Аналіз твору.

“Болеро”. Звернення до образу улюбленої Іспанії у народно-танцювальній стихії твору. Програмний задум, створення однойменного балету. Нове втілення жанру симфонічних варіацій. Аналіз теми, поєднання рис фольклору баскської та східної (мавританської) традицій. Значення ритмічного остинато. Функція акомпануючих голосів. Роль тембрового розвитку теми. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Павана на смерть інфанти”.

Сонатина для фортепіано у 3-х частинах.

“Болеро”.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – “Благородні та сентиментальні вальси”, “Гра води”, “Відображення”, цикл “Нічний Гаспар”.

спец. “Струнні інструменти”, “Музичне мистецтво естради” .
Соната для скрипки та фортепіано, 2 частина.

спец. “Спів”, “Хорове диригування” – “Дитя та чари” (фрагм.), “Іспанська година” (фрагм.)

Тема 41. Р. Штраус

Видатний німецький композитор та диригент кінця XIX – першої половини XX сторіччя. Геніальне історичне завершення німецької симфонічної традиції. Нове перетворення жанру одночастинної симфонічної поеми. Перевтілення традицій Ліста, Берліоза (романтична програмність) та Вагнера (лейтмотивна техніка). Різностильові тенденції творчості: від пізнього романтизму та експресіонізму до неокласицизму. Симфонічні та оперні жанрові пріоритети.

Творчий портрет

“Тіль Уленшпігель”. Музичне втілення літературного персонажа Ш. Костера. Автобіографічність симфонічної поеми. Сюжетність композиції. Блиск оркестрової майстерності, театральньо-характерний тематизм, мобільність композиції (поєднання класичного рондо з варіаційним розвитком тем у “подвійних варіаціях”, епічний пролог та епілог). Аналіз лейттем та їх трансформування. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Тіль Уленшпігель”.

Додатково:

усі спец. – “Дон Жуан”, “Альпійська симфонія”, Опера “Кавалер рози” (фрагм.)

спец. “Духові інстр.” – Концерт для валторни № 2 Мі-бемоль, мажор

спец. “Спів” – Опера “Саломея” (фрагм.)

Тема 42. Г. Малер

Великий австрійський композитор-симфоніст другої половини XIX – початку XX сторіч. Провідні жанри творчості – симфонія та пісня. Глибокий психологізм у відображенні духовного світу людини. Масштабність філософських концепцій Малера. Стильові традиції пізнього романтизму та експресіонізму у творчості композитора.

Малеровський симфонізм як глобальний підсумок розвитку жанру та якісно нове явище симфонічної культури.

Творчий портрет

“Пісні мандруючого підмайстра”. Романтична ідея у циклі для голосу та оркестру. Опора на традиції Ф. Шуберта, поглиблення психологізму та загострення музичної мови. Композиція та драматургія циклу. Особливості вокального пласта. Оркестрова мова циклу. Значення вокальної творчості як “творчої майстерні” для образного та інтонаційного наповнення симфонічних полотен Малера. Узагальнений аналіз твору.

Симфонія № 1 – одвічна тема “людина та світ”, її нова інтерпретація. Ідейний та стилістичний зв’язок із циклом для голосу та оркестру “Пісні мандруючого підмайстра”. Роль пісень у драматургії циклу. Сюжетність симфонії, послідовне розкриття “фабули”. Наскрізний розвиток тематизму. Особлива роль жанрового тематизму, карнавальної образності. Аналіз твору.

Симфонія № 4. Ідейно-поетичний та інтонаційний зв’язок з піснями “Чарівного рога хлопчика”. Принципова установка на ясність та простоту музичної мови. Гротескова карнавальність образів, алегоричність змісту, інфантильність емоцій. Інтонаційна єдність частин симфонії. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Пісні мандруючого підмайстра”.

Симфонії № 1, 4.

Додатково:

усі спец. – “Пісня про Землю” (1–2 фрагменти)

Тема 43. Творча група “Шістка”

Історичні умови виникнення нового напрямку у мистецтві у 20-х роках XX століття. Естетичні засади у Маніфесті “Півень та Арлекін” – заперечення естетики імпресіонізму та символізму. Демократичність творчості, спрощення тематики, формування рис дадаїзму, фовізму та урбанізму у мистецтві Франції.

“Пасифік-231” – музичний маніфест “Шістки”.

Тема 44. А. Онеггер

Визначний композитор Франції, великий обсяг музичної спадщини в різних жанрах. Гуманістична спрямованість творчості, філософське світосприйняття і світогляд.

Масштабність центральних жанрів творчості – ораторії та симфонії.

Періоди творчої біографії і головні твори. Еволюція творчого стилю від урбаністичної тематики 20-х років до трагедійності воєнного періоду (“Жанна Д’Арк”, симфонії № 2, 3). Особливості стилю на прикладі симфонії № 3.

“Пасифік-231”. Урбаністична тема, віддзеркалення новітньої епохи, (назва марки локомотиву). Задум твору – передача сили й міці сучасної техніки, захоплення її швидкістю. В основі – конструктивна ідея, підпорядкованість ритмічній структурі поступового пришвидшення руху через зменшення метричних долей у наступних розділах (від цілої – до шістнадцятої). Форма конструкції – фігурований хорал, що насичується інтенсивним контрапунктичним розвитком. Скорочення мелодичного та розширення гармонійного, ритмічного та тембрового значення тематизму. Майстерність оркестровки при використанні класичного оркестрового складу. Аналіз твору.

Симфонія № 3. Задум твору – філософське осмислення Другої Світової війни. Гуманістична ідея протесту проти війни, заклик до збереження Краси Світу та Миру, заради любові і людства.

Двоплановість змісту – узагальнені символічні образи історії людства, що втілені у латинських назвах частин подібних до заупокійної меси, та концентрована трагедійність епохи, у яку творив композитор, що виявлено у програмних коментарях до частин.

Гострота конфлікту проявляється у наскрізному розвитку сонатної композиції I частини, з динамізованою репризою і направленістю

до коди-кульмінації першої частини. Подібний принцип драматургії у кожній частині та у творі в цілому. Контрастність побудови тричастинного циклу – дієвість, конкретність крайніх частин та лірико-психологічна трагедійність центру композиції – 2-ої частини.

Лейттеми надають єдності, стрімкості та напруження твору (низхідна трагічна ламентна поспівка *profundis* та тематизм кодових розділів кожної частини). Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Пасифік-231”.

Симфонія № 3.

Додатково:

усі спец. – Ораторія “Жанна Д’Арк”.

Тема 45. Ф. Пуленк

Розвиток класичних традицій, романтична спрямованість творчості, лірика – головна образна сфера. Взаємозв’язок творчої діяльності піаніста-виконавця і композитора. Головні жанри – вокальна та фортепіанна мініатюри. Камерність стилю. Оперна творчість. Еволюція стилю. Створення нового жанру моноопери. Поєднання класичних традицій та імпресіоністичних у стилістиці композитора.

Соната для флейти і фортепіано. Велика популярність твору. Характерні риси стилю композитора на прикладі аналізу. Класичність циклу, чіткість структури – ч. 1 “Алегро”, ч. 2 “Кантілена”, ч. 3 “Престо”. Камерність сонати. Домінування яскравих ліричних образів, зіставлення пісенності та танцювальності. Національні витоки тематизму, узагальнення вишуканого стилю французьких клавесиністів та романтичної пісенності, опора на тональні устої. Колористичне варіювання тематизму, зіставлення далеких тональностей.

Опера “Людський голос”. Названа опера є творчим підсумком композитора, створена за драмою Ж. Кокто “Дама з Монте-Карло”. Майстерне зображення внутрішнього світу людини, жіночої психології, дослідження найтонших інтимних почуттів. Формування ідеї: життя – це любов, страждання і смерть. Камерність твору, розвиток традицій сучасної опери, ствердження жанру моноопери – монолог для сопрано з оркестром.

Розвиток національних оперних традицій К. Дебюссі у співвідношенні вокального та оркестрового пластів. Провідна роль оркестру, система лейттем, аналіз теми любові та теми смерті.

Речитативно-декламаційна основа вокальної партії виявляє велику вагомість тексту, літературного і театрального компонентів опери.

Роль метро-ритму, пауз, динаміки та фермат у формуванні емоційно-виразної гнучкої вокальної партії. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Опера “Людський голос”.

Соната для флейти і фортепіано мі мінор.

Додатково:

спец. “**Фортепіано**” – Концерт для 2-х фортепіано.

усі інші – Соната для гобоя і фортепіано.

Тема 46. О. Мессіан

Органіст, музичний теоретик, професор Паризької консерваторії, найяскравіший композитор Франції. Філософське світосприйняття дійсності, об’єднання рис західної та східної релігійності, пантеїстичного відношення до природи та світу. Поєднання в образній сфері творчості сучасного та давнього світів. Космічність, “вічні” теми і проблеми у тематиці. Жага краси та ідеалу у житті. Новітні системи у музичній мові – ладо-гармонійні, метро-ритмічні. Рафінована витонченість музичної мови, тембральних прийомів.

Три періоди творчої біографії. Пантеїстичність, філософське світосприйняття дійсності, релігійність образної сфери. Яскрава тембровість музики.

Музичні ілюстрації:

Медитації для органу

Додатково:

усі спец. – “Квартет на кінець світу”, “Турангаліла – симфонія”.

Тема 47. К. Орф

Значна постать у сучасній світовій і німецькій культурі. Універсальність обдарування, різноманітні сфери творчої діяльності.

Здобутки у музичній педагогіці, режисурі. Створення яскравого стилю у музиці, фольклорні витоки творчості, старовинні сюжети, нові синтетичні жанри. Періоди творчої біографії і головні твори. Естетичні засади творчості. Тяжіння до синтетичних жанрів у триптиху “Тріумфи”.

“Карміна Бурана”. Значення у творчості – початок зрілого етапу. Літературне першоджерело, узагальнення образів середньовічної поезії вагантів. Композиція твору: три розділи-сцени; єдність ідеї; завершеність структури. Аналіз музичної мови вибраних номерів.

“Катулли Карміна”. Тема, ідея твору, унікальність оркестрового складу. Аналіз прологу. Своєрідність жанрових ознак.

Опера “Розумниця” – відображення ідей сучасності засобами системи узагальнених образів-символів. Взаємодія та ієрархія видів мистецтва у створенні жанру “музична притча”. Аналіз музичної мови окремих сцен.

Музичні ілюстрації:

“Карміна Бурана” та “Катулли Карміна”(фрагм.).

Опера “Розумниця”(фрагм.).

Тема 48. П. Хіндеміт

Універсальність діяльності – видатний виконавець, альтист, теоретик-науковець, викладач, композитор.

Період 20-х років – період формування. Організація фестивалів камерної музики. Камерні жанри у творчості композитора. Зрілий період творчого стилю – 30 роки. Соціальна, філософська тема в опері “Художник Матіс” та “Гармонія світу”. “Парність жанрів” симфонія-опера.

Еміграція. Післявоєнний період. Гастрольна та викладацька діяльність.

“Людус тоналіс”. Неокласичні тенденції у творчості композитора – відродження жанрів бахівської та добахівської доби. Традиції Й. С. Баха та їх новаторське ствердження у задумі та ідеї твору.

Чітка організація і конструкція циклу. Завершеність композиції, дзеркальне відображення прелюдії у постлюдії, поступовий розвиток хіндемітівської тональної системи у фугах, модулююча роль інтерлю-

дій. Новаторське трактування “великого” та “малого” поліфонічних циклів. Знахідки яскравих ритмоформул у тематизмі фуг.

Яскравість образного змісту циклу відображає характерні риси творчості композитора – інтелектуальність, стриману лірику філософського складу, експресію, енергію, грайливість у відображенні світу. Надзвичайна майстерність поліфонічних прийомів. Аналіз твору.

Симфонія “Художник Матіс”. Глибока концептуальність задуму. Філософське осмислення національної історії та епохи, в яку творив композитор, у програмі твору. Театральність, самостійність кожної з трьох частин. Новаторське трактування симфонічного циклу. Вступ – німецька народна пісня 16 сторіччя – спокійна та велична. Поєднання у композиції 1 частини принципів сонати і фуги. Спорідненість головної, побічної та заключної партій. Контрастність 2 частини – трагедійної лірики. Дієвість фіналу. Третя частина – драматична кульмінація циклу. Значення коди, як досягнення мети у результаті боротьби, гімнічність теми-цитати. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Симфонія “Художник Матіс”.

“Людус тоналіс”.

Додатково:

усі спец. – “Камерна музика № 2”.

Тема 49. Б. Бріттен

Особливість музично-історичного процесу розвитку музичної культури Англії. Кульмінаційна роль у ньому ХХ століття.

Різнобічність творчої діяльності (виконавець, композитор, диригент, суспільний діяч). Історичне значення творчості – засновник класичної національної школи. Фольклорні витоки першого періоду творчості – у тематичній та жанровій спрямованості. Опора на класичні національні традиції у центральному періоді творчості. Опера “Пітер Граймс” – перша національна опера. Відображення узагальненого образу Англії в сюжеті.

“Варіації та фуга на тему Г. Перселла”. Подвійна назва твору (Путівник для оркестру для молоді), унікальність задуму.

Цитати з творів англійських композиторів – як спосіб поєднання класичних традицій з сучасністю. Віртуозність твору, майстерність оркестрових варіацій, підпорядкованість варіацій задуму – розкриття своєрідності кожного інструмента. Контрапунктичне поєднання двох тем у коді-кульмінації твору. Аналіз.

“Воєнний реквієм” – кульмінація творчості. Трагування теми війни у подвійному стилістичному плані твору. Гуманістична ідея твору. Протиставлення латини та англійської, літургійного та реального планів твору. Поєднання драматургічних тенденцій хорового, симфонічного та оперних жанрів. Загальне знайомство з твором.

Музичні ілюстрації:

“Варіації та фуга на тему Г. Перселла”

“Воєнний реквієм” (фрагм.).

Додатково:

усі спец. – “Пітер Граймс” Симфонічні інтерлюдії (“Світанок”, “Недільний ранок”, “Місячне світло”, “Шторм”).

Тема 50. Б. Барток

Різномісність діяльності видатного композитора, виконавця, педагога, науковця, фольклориста. Яскравий національний колорит стилю композитора, тематика творів. Періоди творчої біографії.

Обумовленість домінування творів для фортепіано. Інтерес до фольклору. Ознаки “ударно-безпедального” стилю на прикладі ранніх творів для фортепіано. Практичне значення циклу “Мікрокосмос”, унікальність твору.

Значення інструментальних та скрипкових творів у творчості композитора. Еволюція стилю. Масштабні твори зрілого періоду. Оркестровий склад. Поєднання архаїчних пластів фольклору із сучасними засобами виразності (політональність, диссонантність гармонії, порушення квадратності у структурі). Радикальне оновлення фольклорної основи – опора на модальні ладові системи, нерегулярну метрику, неквадратні структури.

“Алегро барбаро”. Яскравість образу архаїчної народної енергії. Формування ударно-безпедального стилю; втрата провідної ролі мелодичного начала, – короткі спрощені поспівки, значність ритму, остинат-

ність у формуванні тематизму та його розвитку. Виразність регістрів, дисонантність гармонії. Узагальнений аналіз.

“Румунські танці”. Фольклорна архаїка, в основі твору – коротка поспівка квадратної структури. Винахідливість у її варіантному розвитку – ладо-гармонійні, регістрові, фактурні його засоби. Остинатність ритму. Узагальнений аналіз.

“Музика для струнних, ударних та челести”. Один з найпопулярніших творів композитора. Глибина змісту, поєднання контрастних образних сфер, масштабність і цілісність композиції. Прояв тенденції двадцятого століття у новаторському оновленні виконавського складу камерного оркестру та трактовки симфонічного циклу. Втілення принципу монотематизму. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Алегро барбаро”, “Румунські танці”,

“Музика для струнних, ударних та челести”.

Додатково:

для спец. “Фортепіано”, “Струнні інструменти” – “Мікрокосмос”: вибрані твори (3-4).

усі інші – “Концерт для оркестру”, Квартет № 2.

Тема 51. Новіденська школа

Об’єднання значних композиторів Австрії 20-х рр. ХХ століття. Відбиття суспільних ідеалів епохи у творчості. Історичні і соціальні передумови виникнення експресіонізму в Європі (література, театр, живопис, музика). Характерне коло образів – похмурий песимізм, відчай, жах, трагічний розлад особистості з дійсністю, втрата сенсу життя. Реформування традицій музичного мистецтва, музичної мови – як пошук адекватної виражальності.

Тема 52. А. Шенберг

Педагог, фундатор нововіденської школи, її теоретик. Творчий портрет. Еволюція стилю від традицій романтизму до атональної, додекафонної та серійної системи композиції. Головні постулати додекафонії, головні жанри і твори.

“Свідок з Варшави” – найяскравіший приклад музичного експресіонізму.

Відтворення найменших подробиць жакливого атмосфери концтабору періоду Другої світової війни. Гострота засудження фашизму та високий гуманізм твору, філософське узагальнення теми. Серія в оркестровому вступі – лейттема твору. Пошуки нової виразності у вокальних партіях, протиставлення фіксованої партії чоловічого хору та соліста, написаної у техніці “шпрехштімме”. Експресивність партії соліста-читця. Кульмінація-кода – давньоєврейська молитва – хоровий підсумок твору. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Свідок з Варшави”.

Додатково: *всі спец.* – “Місячний П'єро” (фрагменти).

Тема 53. А. Берг

Послідовник та учень А. Шенберга. Еволюція стилю від романтизму до атональної, додекафонної та серійної системи композиції. Невеликий обсяг творчої спадщини (всього 13 опусів) та майстерність, значущість кожного твору, розмаїття жанрів. Характерна для епохи система образів. Центральна постать людини, гострі соціальні конфлікти, психологізм оперних творів.

Опера “Воцек”. Історія створення. Загострення соціального та психологічного конфлікту в лібрето. Новаторська оригінальна композиція опери, застосування принципів і жанрів інструментальної музики, велика роль симфонічного оркестру. Складність гармонійної мови, лейтгармонії у партії Воцтека. Своєрідність вокального стилю, гостра дисонантність, “зламанисть” ліній, поєднання аріозності (партія Марії) та декламаційності, виразних розмовних прийомів, принципу “шпрехгезанг”, відкритих Шенбергом. Узагальнений аналіз вибраних фрагментів твору.

Концерт для скрипки з оркестром. Історія створення. Поєднання традицій романтичного концерту з додекафонним методом у композиції. Симетричність двочастинного циклу (I частина АВ, II частина АВ), чіткість композиції: I частина Прелюдія та Скерцо, II частина Каденція та Хорал. Конфлікт двох образних сфер як відбиття концепції тво-

ру – безжалісний страшний світ та людина в ньому; життя та смерть і просвітлення. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Опера “Воцек”(фрагм.),

Концерт для скрипки з оркестром.

Тема 54. А. Веберн

Послідовник тенденцій Шенберга, створив індивідуальний стиль радикального новаторства – пуантилізм, який розвивався надалі його послідовниками. Підпорядкованість методу серії всіх елементів музичної мови – мелодики, ритміки, динаміки, тембру, агогіки – створення методу серіальності у вокальних та інструментальних творах останнього періоду творчості. Домінуюча роль жанру та форми варіації, що розвивають тему-серію. Втілення закону єдності та різноманітності у варіаційних циклах. Ознайомлення з деякими творами (за вибором).

Музичні ілюстрації:

Варіації для фортепіано ор. 27 (або Варіації для оркестру).

Тема 55. Дж. Гершвін

Розмаїття суспільно-національних прошарків суспільства та взаємодія різних національних витоків у музичному мистецтві США.

Історичне значення постаті – визначного виконавця-імпровізатора, історичне значення творчості у національній культурі – засновника національного стилю, національної опери. Відношення композитора до фольклору. Основа творчості – афро-американський фольклорний пласт.

Творчий портрет. Періоди творчої біографії

Ранній період. Виключно популярний напрямок – пісні та мюзикли. Узагальнення ранньої творчості на прикладі аналізу пісень (образна лірична сфера, проста побудова, функціональна гармонія, яскрава мелодика). Значення пісень у творчості композитора.

Зрілість творчого стилю.

Напружений процес самоосвіти, вивчення західноєвропейської та російської музичної культури. Розширення жанрового діапазону, освоєння класичних жанрів. Головні твори.

“Рапсодія у стилі блюз”. Поєднання класичних традицій та національних, початок симфонічного. Вільна рапсодійна побудова, контраст тематизму та імпровізаційності розвитку його. Направлення форми до кульмінації – коди.

Блюзові та джазові основи тематизму твору – втілення головних жанрів афро-американського фольклору. Аналіз твору.

Опера “Поргі і Бесс”. Перша національна опера. Відображення народних ідеалів та суспільних проблем у сюжеті. Головний конфлікт узагальнено на протиставленні двох образів – Поргі та Спортинг-Лайфа. Гуманістична спрямованість опери. Традиції національного театру у побудові опери та її музичному стилі. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Пісні “Любов прийшла”, “Ліза”, “О, будьте ласкаві”. “Рапсодія у стилі блюз”.

Опера “Поргі і Бесс” (фрагм.).

Тема 56. О. Скрыбін

Виразник естетичних суспільних ідеалів зламу XIX–XX століть (спільність художньої естетики літературного символізму, стилю М. Врубеля в живописі). Поєднання національних та західноєвропейських традицій у формуванні стилю (Шуман, Шопен, Бетховен). Індивідуальність образної сфери, філософська концепція осмислення життя людини, суспільства, його спрямованості до найвищої мети – ідеалу, кульмінації-екстазу у творчій діяльності. Спорідненість концепцій у творах фортепіанного та симфонічного жанрів у наступних періодах дев’ятисотих років.

Витончений ліризм, висока духовність, поетичність ліричної образної сфери, яскравий драматизм, напруга, прагнення до героїчного подвигу та ствердження. Оригінальність жанрових пріоритетів. Еволюція стилю.

Життєвий і творчий шлях

Прелюдії ор.11. Розвиток традицій Шумана і Шопена та формування власного стилю. Відображення музичних образів майбутніх симфонічних творів. 24 прелюдії як стисла енциклопедія типових стильових рис. Камерність, тонкий психологізм образів та лаконічність форм. Аналіз вибраних творів.

Соната № 4. Філософська програма твору, що обумовила неповторність композиції.

Риси поемності, що формуються через спільність тематизму, тональності та наскрізний розвиток лейттеми у двох частинах. Колористична роль тональності фа-діез мажор. Роль коди – кульмінації твору. Аналіз твору.

Симфонія № 3. Спорідненість задуму і концепції із сонатою № 4, утворення “парності” творів симфонічного та фортепіанного жанрів. Філософська програма твору, роль в ній життєвої боротьби, становлення героя, ствердження свободи. Екстаз як філософська категорія. Повторення головних принципів драматургії сонати № 4; проекція їх у масштабній композиції симфонії № 3 – розвиток головних образно-інтонаційних сфер, спільність тематизму, що охоплює всі частини, наскрізний розвиток до найвищої коди-кульмінації.

Масштабність оркестру. Аналіз твору.

“Поєма екстазу”. Ознайомлення з твором.

Музичні ілюстрації:

Прелюдії ор.11 (№ 2, 4, 5, 10, 14)

Соната № 4.

Симфонія № 3. “Поєма екстазу”.

Додатково:

для спец. “Фортепіано” – Соната № 5, Етюдів (1 – 2), Поєма “Трагічна”.

усі інші – “Прометей”.

Тема 57. С. Рахманінов

Геніальний майстер фортепіанної гри, диригент та композитор. Видатна особистість в історії вітчизняної та світової музичної культури.

Розвиток національних традицій у творчості композитора (Мусоргський, Бородин, Чайковський). Національна спрямованість образної сфери у творах композитора. Епічні ліричні та драматичні образи, їх співвідношення в різних періодах творчості.

Життєвий і творчий шлях.

Жанрове розмаїття творчості. Огляд головних творів. Особливості музичної стилістики – глибинний зв'язок з російським фольклором, вокальність мелодики, народна пісня, трихордні архаїчні поспівки, романс, знаменний розспів, музика старовинних дзвонів – як інтонаційні джерела мелодики. Яскравість та виразність гармонійних засобів, симфонізм мислення.

Прелюдії для фортепіано. Концертність у трактуванні жанру. Формування стильових рис, інтонаційні джерела тематизму. Чіткість структури у прелюдях. Типові образи та настрої, оригінальність мелосу, ритміки, гармонії, прийомів розвитку тематизму прелюдій. Аналіз прелюдій (до-дієз мінор, Сі-бемоль мажор, ре мінор, Ре мажор, соль мінор, соль-дієз мінор).

Концерт № 2. Шедевр світової концертної літератури. Традиції концертів Чайковського, наближеність концерту до симфонічного жанру. Класична довершеність форми. Краса мелодики, ритмічне багатство, яскравість гармонійної мови. Поєднання драматизму, мужності та лірики твору. Віртуозність концертного стилю Рахманінова. Аналіз твору.

“Рапсодія на тему Паганіні”. Особливості жанру рапсодії, його нові риси у двадцятому сторіччі та у творчості Рахманінова. Трагедійність концепції, її співзвучність з долею митця. Програмний зміст твору, пов'язаний з цитуванням. Тематизм, образний зміст основних тем. Принципи розробки тем. Поєднання драматургічних особливостей варіацій із сонатністю. Кульмінаційна роль ліричного епізоду. Аналіз твору.

Романси. Популярність творів. Романс як засіб втілення переважно ліричних почуттів. Спрямований відбір текстів, увага до авторів другої половини ХІХ сторіччя та зламу ХІХ–ХХ ст. Жанрова визначеність романсів, наближеність до російської пісні. Зв'язок елементів народного пісенного стилю з яскравою авторською індивідуальністю.

Динамізм форми та значення кульмінацій. Узагальнений аналіз вибраних романсів.

Музичні ілюстрації:

Прелюдії для фортепіано (вибрані з ор. 3, 23, 32).

Концерт № 2.

“Рапсодія на тему Паганіні”.

Романси: “Весняні води”, “Острівець”, “Тут добре”, “Бузок”, “Вокаліз”.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Концерти № 1, 3, Етюди-картини.

спец. “Спів” – “Покохала я на сум свій”, “Не співай, красуню, при мені”, опера “Алеко”.

усі інші. – “Симфонічні танці”.

Тема 58. І. Стравінський

Один з найвидатніших композиторів ХХ століття в історії вітчизняної та світової музичної культури. Величезна популярність його творів. Новаторство та розвиток традицій Римського-Корсакова, Лядова у формуванні стилю “російського” періоду творчості. Казково-епічні сюжети сценічних творів, формування синтетичних жанрів, національні інтонаційні джерела музики.

Огляд головних творів першого періоду. Еволюція стилю у другому періоді творчості. Формування неокласичного напрямку в тематиці та музичній мові. Огляд головних творів другого періоду. Спроможність до адаптування головних художньо-естетичних та композиторських течій та напрямків світового мистецтва у своїй творчості. Американський “додекафонний” період творчості композитора, огляд головних творів.

Балет “Петрушка”. Історія жанрового “перевтілення”. С. Дягілев та А. Бенуа як співавтори балету. Ідея твору – філософське трактування масок російського лялькового театру. Романтичний конфлікт трагічного героя з прагненням до ідеалу, щастя та вакханалія святкового натовпу.

Сюжетна основа – картина свята Масляної, російського ярмарку. Завершеність композиції, репризність – масові сцени гуляння у I та

4 картинах. Драма головних героїв у центрі композиції – 2, 3 картини. Історичне значення твору як “першої національної музично-хореографічної драми”, що віддзеркалює конфлікт епохи початку ХХ століття. Контраст інтонаційних сфер. Оновлення розповсюдженого міського фольклору (пісень, частівок, скоромовок, поспівок), – темброво-ритмічна виразність його. Дисонантність, складність інтонаційної сфери головного героя, політональність лейттеми Петрушки (До мажор та Фа-дієз мажор). Лейттебри. Пародійне відчуття танцювальності в інтонаційних сферах Балерини і Арапа. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Балет “Петрушка”.

Балет “Весна священна” (ознайомлення, фрагм.).

Додатково:

усі спец. – “Симфонія псалмів”.

Тема 59. М. Мясковський

Історичне значення постаті і творчості. Сфери творчої діяльності – педагогічна, редакторська, музикознавча. Засновник радянської симфонічної школи. Філософське осмислення проблем нової історії та особистості. Конфліктність, інтелектуальність, глибина змісту творів. Жанрова спрямованість творчості – у центрі твори інструментального жанру – симфонії, камерно-інструментальні твори.

Творчий портрет

Симфонія № 5. Поєднання традиції російської класичної симфонії (Бородін, Чайковський) з новою інтонаційною сферою ХХ століття. Новаторська трактовка циклу та сонатної форми ч. I, підпорядкованість концепції структурі. Друга частина – лірико-трагедійний центр симфонії, її психологічна кульмінація. Народнопісенні і танцювальні витoki тематизму твору. Симфонізація циклу, значення інтонаційних зв'язків, лейтінтонація та її розвиток до коди IV ч. Аналіз твору.

Симфонія № 27 – зразок лірико-пісенного і конфліктно-драматичного симфонізму. Єдність циклу, розвиток образно-інтонаційних сфер у трьох частинах. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

симфонії № 5, № 27

Додатково:

усі спец. – Симфонії № 6, № 21 (фрагм.)

Тема 60. С. Прокоф'єв

Класик ХХ століття. Багатогранність образної сфери та жанрове розмаїття творчості. Життєстверджуюче світобачення, світ казки, тонкий психологізм, ліричність, комічність, героїчний епос і трагедійність. Універсальність творчості, популярність музики.

Життєвий і творчий шлях композитора.

Еволюція музичної мови та стилю

Балет “Ромео і Джульєтта”. Новаторська трактовка шекспірівської теми у балеті. Лірико-психологічна драма. Конфліктність драматургії, три образно-інтонаційні сфери, їх наскрізний розвиток. Лейттеми та лейттональності. Значення фіналів кожної дії у структурі балету. Наскрізний розвитку центрального образу Джульєтти, що формує жанр лірико-психологічної драми. Вплив кінодраматургії на побудову балету. Аналіз твору.

Кантата “Олександр Невський”. Героїко-епічна лінія у творчості композитора, обумовленість її появи, робота у жанрі кіно-музики. Фільм та кантата. Стрункість та логіка побудови, формування образно-інтонаційних сфер. Кульмінаційне значення V частини, театральність у її вільній побудові. Подвійна героїко-трагічна розв'язка конфлікту у VI-VII частинах. Аналіз твору.

Опера “Війна і мир”. Оперна естетика композитора. Історія створення та виконання. Героїко-патріотична ідея. Літературне першоджерело та лібрето. Нетрадиційна структура-побудова, вплив кінодраматургії. Лірико-психологічна та героїко-епічна лінії опери. Декламаційно-речитативна основа вокальних партій. Кульмінаційна роль аріозних лейттем. Узагальнений аналіз фрагментів твору.

Симфонія № 7 – завершальний характер щодо життя та творчості – оригінальність концепції. Лірико-епічний зразок симфонізму. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Балет “Ромео і Джульєтта”.

Кантата “Олександр Невський”.

Опера “Війна та мир” (фрагм.).

Симфонія № 7

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Концерт № 1 для фортепіано, “Сарказми”,

Соната № 7.

спец. “Струни” – Концерт для скрипки з оркестром.

усі інші – Цикл “Швидкоплинності” (№ 10, 11), Симфонія № 1.

Тема 61. Д. Шостакович

Класик ХХ століття. Популярність та авторитетність музики у світі. Конфліктність, трагедійність світосприйняття, відображення у творчості епохи диктатури та культу особистості. Проблеми особистості, глибокий ліризм та психологічність музики. Сатиричні, гротескні образи. Гуманізм та засудження зла – головна тема творчості.

Життєвий і творчий шлях

Концептуальність, інтелектуальність стилю і розмаїття та масштабність жанрів. Великий обсяг творчого спадку. Головні жанри і твори.

Опера “Катерина Ізмайлова”. Історія створення. Редакції. Своєрідність жанру “трагедія-сатира”. Складність змісту, ідеї та конфлікту. Втілення проблем тоталітарної епохи, несвободи особистості, сенсу людського життя у символічних образах сюжету. Образно-інтонаційні сфери опери. Ліричний світ образу Катерини, інтонаційна пісенна основа монологів та аріозо I дії. Декламаційність трагічної сцени-розв’язки у IV дії. Гротескно-сатиричні образи оточення героїні, жанр танцю і його несумісність з поетичною банальною лексикою вокальних партій. Роль симфонічних епізодів – важливих висновків та філософських роздумів автора. Аналіз фрагментів опери.

Симфонія № 5. Період створення, взаємозв’язок з творчою біографією композитора. Гострота конфлікту I частини та його наскрізний розвиток на протязі всього твору. Концепція і її тлумачення автором. Новаторське трактування симфонічного циклу, лірико-трагічна кульмінація твору у III частині. Детальний аналіз усіх частин.

Симфонія № 7. Історія створення і виконання. Автори художніх та публіцистичних творів про роль симфонії у житті воєнної Європи та Росії.

Театральність першої частини, оригінальність побудови, експресивність і яскравість музичних образів. Аналіз.

Музичні ілюстрації:

“Катерина Ізмайлова”(фрагм.)

Симфонії №№ 5, 7, 14.

Додатково:

спец. “Фортепіано” – Концерт для фортепіано з оркестром.

спец. “Струни інстр.” – Квартет № 8.

усі інші – Симфонії № 1, 11 (фрагм.), Танці Ляльок, Романс із кінофільму “Овод”, “Антиформалістичний райок”.

Тема 62. А. Хачатурян

Сфери творчої діяльності – диригент, педагог, суспільно-громадський діяч, композитор. Своєрідність стилю – поєднання класичних (Чайковський, Прокоф’єв) та національних традицій (Комітас, Спендіаров).

Класичне світосприйняття. Життєрадісний, експресивний характер музики. Узагальнення ментальності народів Кавказу, домінування образів свободи, темпераменту, любові до природи та фольклору. Національні витоки тематизму. Пластика та виразність мелодій, яскравість оркестровки, метро-ритмічна складність музичної мови.

Творчий портрет. Періоди творчості та головні твори

Жанрова спрямованість – масштабні композиції за участю симфонічного оркестру: балети, концерти, симфонії, театральна та кіномузика; твори для фортепіано.

Концерт для скрипки з оркестром. Значення концерту в культурному житті Росії. Характерні риси стилю композитора та їх відбиття у творі – класична побудова циклу та національний характер тематизму. Віртуозність, динаміка та експресія, а з іншого боку імпровізаційність та деталізація. Узагальнення головних жанрів фольклору – танцювального, пісенного та епічної традиції ашугів. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Концерт для скрипки з оркестром

Додатково:

для спец., *“Фортепіано”* – *“Токата”*.

усі інші. – Балети *“Спартак”*, *“Гаяне”* (фрагм.), Вальс з *“Маскараду”*.

Тема 63. Р. Щедрін

Історичне значення особистості – видатний піаніст та композитор. Розвиток у творчості традицій Стравінського, Прокоф'єва, Бартока.

Творчий портрет, головні періоди та твори. Об'ємність творчого спадку. Універсальність творчого доробку, великий жанровий діапазон. Ствердження високих взірців російської класичної літератури у театральних жанрах (Л. Толстой, А. Чехов, М. Гоголь). Творчий союз з видатною танцівницею М. Плісецькою. Виконавча діяльність Щедріна та вагома роль фортепіанної музики у його творчості. Сонати, концерти, поліфонічні твори, мініатюри, їх популярність. Новаторство стилю – у пошуках нових жанрів, створення концерту для поета та оркестру (Потерія), програмних концертів для оркестру. Національна спрямованість образів концертів.

Концерт для оркестру № 1 *“Озорные частушки”* – віртуозний блискучий оркестровий стиль. *“Російське скерцо”*. Жанрова замальовка народного гуляння, ярмарку. Імпровізаційний розвиток до кодифікації. Основа тематизму – багато елементів фольклорного жанру частівки. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Озорные частушки”,

Додатково:

спец. *“Фортепіано”*, *“Народні інструменти”* – *“Басо-остінато”*,

“Наслідуючи Альбеніса”.

усі інші – *“Кармен-сюїта”*.

Тема 64. Г. Свиридов

Визначна постать сучасності. Своєрідний стиль композитора, що базується на розвитку національних класичних традицій. Епічна спрямованість творчості: центральна тема Росії, ствердження її величності та краси. Філософське осмислення історії, ментальності російського народу. Роль художника у житті суспільства. Лірична стихія творчості композитора, поетичність та велика емоційна сила впливу музики композитора.

Творчий портрет. Головні періоди творчості та головні твори. Новаторство стилю – жанрова спрямованість, домінуюча роль вокальних жанрів. Втілення філософсько-етичних концепцій у вокально-симфонічних жанрах. Свиридов – знавець та поціновувач класичної та сучасної поезії.

Національні витоки музичної мови: мелос; пісенність та її визначна роль, що формує всі елементи музичної мови (ладогармонійні, фактурні, оркестрові); новаторське оновлення фольклорної основи, знаменних піснеспівів.

“Поема пам'яті С. Єсеніна”. Виразний показник стилю композитора. Своєрідне літературне *“лібрето”* – узагальнення творчості поета та позиції композитора. Епічність драматургії у зіставленні двох образно-інтонаційних сфер – ліричної, монологічної та масової народної. Аналіз твору.

“Курські пісні”. Фольклорні витоки кантати, складання з різних пісень своєрідного циклу, для кристалізації теми про життя і долю жінки: від світлих мрій про щастя до горя і безнадійної самотності у чужій сім'ї. Наскрізний розвиток теми поєднує контрастні за характером, засобами виразності частини.

Простота, економність виражальних засобів, домінування вокальних партій. Своєрідність ладо-гармонійних засобів, ладова драматургія, *“курський тетрахорд”* – в обсязі збільшеної кватири – лейтінтонація твору. Аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

“Поема пам'яті С. Єсеніна”

“Курські пісні”

Додатково:
усі спец. – “Патетична ораторія”, (фінал);”Пушкінський вінок”,
(фрагм.)

Тема 65. А. Шнітке

Видатний композитор сучасності. Творчий портрет. Головні твори і жанри. Розвиток стильових тенденцій творчості Д. Шостаковича. Трагедійність світосприйняття, глобальні концепції у відображенні епохи, філософському осмисленні людського життя. Діалог різних епох. Масштабність та розмаїття жанрів (симфонія, концерт, театральні жанри). Звернення до старовинних жанрів. Полістилістика – головна ознака музичної мови. Використання різних видів композиторської техніки.

Концерто гросо № 1. Відродження старовинних традицій у творчості. Жанр концерту, його значення. Ствердження духовності та гуманізму у сучасному світі зла та фальші. Тематизм твору, стильова гра та її мета. Медитативно-конфліктна драматургія твору. Узагальнений аналіз твору.

Музичні ілюстрації:

Концерто гросо № 1.

ЗМІСТ ЗАНЯТЬ. ВИМОГИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

За весь період навчання студент опановує такі форми діяльності:

- **Оцінює** важливі явища та художні напрямки музично-історичного процесу у західноєвропейській та світовій культурі;
- **Осмилює** головні поняття і категорії естетики та музикознавства;
- **Осмилює** риси стилю композитора як виразника конкретної історичної епохи та культурного пласта;
- **Порівнює** риси стилю різних композиторів;
- **Обґрунтовує** ціннісні судження щодо зразків музичного мистецтва різних епох і стилів;
- **Аргументує** власне емоційно-естетичне ставлення і судження щодо значущості класичних і сучасних творів музичного мистецтва;
- **Осмилює** зміст музичних творів як засіб відображення життєвих явищ і процесів;
- **Осмилює** зв'язок життєвого шляху композитора зі змістом його музичних творів;
- **Узагальнює** періоди творчої біографії композиторів;
- **Аналізує та інтерпретує** (вербально) музичні твори;
- **Осмилює** комплексну взаємодію виражальних засобів у формуванні музичних тем – художніх образів;
- **Спостерігає** за драматургічним розвитком музичних образів як взаємодією проявів життєвих явищ і процесів;
- **Осмилює** типи драматургії музичних творів;
- **Осмилює** музичні форми; складові їх структури;
- **Оцінює** взаємодію музики і тексту (у вокальних та оперних творах);
- **Висловлює й аргументує** власне судження щодо вчинків і почуттів персонажів (в операх);
- **Втілює** образно-емоційний зміст музичного твору у процесі виконання його головних тем (співає, грає на фортепіано або на власному інструменті, співає хором);
- **Розрізняє** на слух музичні твори та головні музичні теми.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ. ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Опрацювання навчального матеріалу за підручниками;
2. Опрацювання навчального матеріалу за конспектами уроків;
3. Додаткове прослуховування музичних творів за рекомендацією викладача;
4. Додаткове прослуховування фрагментів музичних творів, що вивчаються;
5. Повторне прослуховування музичних творів, що вивчаються;
6. Відвідання оперних вистав у театрах та симфонічних концертів (бажано);
7. Перегляд художніх, документальних відеофільмів, кінофільмів і навчальних програм;
8. Ознайомлення з художньою, довідковою, популярною літературою (за рекомендацією викладача);
9. Аналіз музичних творів по нотах;
10. Гра та спів головного тематизму творів, що вивчаються;
11. Підготовка до музичних вікторин;
12. Вивчення лібрето оперних творів;
13. Ознайомлення з літературною основою музичних творів (міфи, легенди, епічні твори, біблійні сюжети, поетичні і літературні твори);
14. Самостійне вивчення окремих тем;
15. Створення рецензій на оперні вистави (бажано);
16. Підготовка до виконання творчих завдань і тестів;
17. Прослуховування музичних творів у різних виконавських інтерпретаціях (за рекомендацією викладача);
18. Підготовка доповідей, рефератів і повідомлень (про історію музичних інструментів, видатних виконавців, тощо);
19. Підготовка до дискусій – “круглих столів” щодо доповідей, рефератів і рецензій;
20. Підготовка музичного твору до власного виконання на уроці (сольне, ансамблеве музикування: романси, камерні твори, уривки з опер та ін.).

ФОРМИ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальним планом передбачені такі рубіжні форми контролю, як *диференційні заліки* (III, V семестри) та *іспит* (VIII семестр).

Вони мають на меті перевірку теоретичних знань та професійних практичних навичок, набутих у процесі навчання, а також допомагають студентам в осмисленні та узагальненні найважливішої інформації.

Основна форма практичних занять – *урок* – передбачає також і постійний контроль навчальної діяльності студентів. За умов економії годин у тематичний план рекомендовано введення контрольних уроків, які б підсумовували вивчення важливих тем.

Рекомендовано різні форми проведення контролю – *вікторини* (письмові та усні), *тести* (письмові та усні), *творчі завдання* (письмові та усні), відтворення головних музичних тем (гра, спів, розпізнавання за допомогою внутрішнього слуху фрагментів нотного тексту програмних творів).

ОРІЄНТОВНІ ВАРІАНТИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ БІЛЕТІВ

№ 1

1. А. Онеггер. Творчий портрет. Характеристика творчості.
2. Д. Шостакович. Симфонія № 5. Аналіз.
3. Музична вікторина (10 завдань).

№ 2

1. Д. Гершвін. Творчий портрет. “Рапсодія у стилі блюз” – виразник стилю композитора.
2. Г. Свиридов. “Поема пам’яті С. Єсеніна”. Аналіз.
3. Музична вікторина (10 завдань).

№ 3

1. К. Дебюссі. Творчий портрет. Риси стилю на прикладі творів для фортепіано.
2. С. Прокоф’єв. Балет “Ромео і Джуль’єтта”, аналіз I акту.
3. Музична вікторина (10 завдань).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рівні навчальних досягнень	За бальною системою	Критерії навчальних досягнень студентів
I. Початковий	“2” Незадовільно	Студент засвоїв 50 % навчального матеріалу (теоретичного і музичного); виявляє відсутність навичок цілісного аналізу музичного твору та незнання музичної термінології. Демонструє недостатньо сформоване творче мислення, невміння висловити власну думку.
II. Середній	“3” Задовільно	Студент засвоїв 80 % навчального матеріалу, виявляє елементарні навички аналізу музичного твору та знання музичної термінології, здатність лише до репродуктивного мислення. Припускається помилок у знанні та відтворенні музичного матеріалу, демонструє бідний словниковий запас.
III. Достатній	“4” Добре	Студент засвоїв 100 % навчального матеріалу, виявляє навички цілісного аналізу музичного твору, його жанрових особливостей, музичної драматургії, має уявлення про стиль композитора. Але йому бракує індивідуального ставлення та творчого осмислення твору.
IV. Високий	“5” Відмінно	Студент виявляє вільне володіння теоретичним і музичним матеріалом, навички творчого мислення в аналізі музичного твору і тематизму, стилю композитора, може застосувати набуті знання та навички у порівнянні творів, стилів. Виразно відтворює музичний матеріал. Студент виявляє здатність узагальнювати, сприймати явища світової музичної літератури в асоціації з життєвими явищами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ СТУДЕНТІВ

- Алексеева Л., Григорьев В. Зарубежная музыка XX века. М.: Знание, 1986.
- Альбомы серії “Людина. Події. Час.” (“М. Глінка”. “М. Римський-Корсаков”. “П. Чайковський”. “О. Скрейбін”. “С. Рахманінов” та інші).
- Галацкая В. Музыкальная литература зарубежных стран. – В. 1., М. 1963.
- Галацкая В. Музыкальная литература зарубежных стран. – В. 3., М. 1981.
- Гнатів Т. Музична культура Франції рубежу XIX–XX століть. К., 1993.
- Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери: Західна Європа. XVII–XIX століття: Навчальний посібник. К.: Заповіт, 1998.
- Левик Б. Музыкальная литература зарубежных стран. – В. 2., М. 1979.
- Левик Б. Музыкальная литература зарубежных стран. – В. 4., М. 1976.
- Музыкальная литература зарубежных стран / Под ред. Б. Левика. В. 5., М. 1972.
- Музыкальная литература зарубежных стран / Сост. Гивенгаль Н., Щукина Л., Ионин Б. – В. 6. – М., 1994.
- Музыкальная литература зарубежных стран / Сост. Гивенгаль Н., Щукина Л., Ионин Б. – В. 7. – М., 2000.
- Музыкальная энциклопедия (6 томов) / Гл. ред. Ю. Келдыш Т.Т. 1–6. М.: Сов. энциклопедия, 1973 – 1982.
- Музыкальный энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990.
- Неболюбова Л. Музична культура Німеччини та Австрії рубежу XIX–XX століть. – К., 1990.
- Отечественная музыкальная литература. – М., 1996.
- Отечественная музыкальная литература. – Т.1, Т.2. М., 2002.

18. *Русская музыкальная литература*. Т. 1. Л. 1982.
19. *Русская музыкальная литература*. Т. 2. Л., 1986.
20. *Русская музыкальная литература*. Т.3. Л., 1986.
21. *Русская музыкальная литература*. Т.4. Л., 1986.
5. *Серия* видань “Русские и советские композиторы”. – Москва: Музыка (16 монографий).
22. “Слово о музыке”. Хрестоматия для учащихся / Составители В. Григорович, З. Андреева. – М.: Просвещение, 1990.
23. Советская музыкальная литература. – М., 1972.
24. Энциклопедический словарь юного музыканта. – М.: Педагогика, 1985.